

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta lesnická a dřevařská

Katedra myslivosti a lesnické zoologie

Porovnání mysliveckých tradic v České republice

a v Polsku

Bakalářská práce

Autor práce: Barbora Stejskalová

Vedoucí práce: doc. Ing. Vladimír Hanzal, CSc.

© 2019 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Barbora Stejskalová

Provoz a řízení myslivosti

Název práce

Porovnání mysliveckých tradic v České republice a v Polsku.

Název anglicky

Comparison of hunting traditions in the Czech Republic and Poland.

Cíle práce

Cílem práce je porovnání v současné době dodržovaných mysliveckých tradic v České republice a Polsku včetně popsání shodných i rozdílných oblastí.

Metodika

V práci se zaměřte zejména na:

- zpracování literárního přehledu stavu řešené problematiky s využitím nejméně 30 pramenů, včetně zahraničních, zabývajících se problematikou mysliveckých tradic
- charakterizování v současné době uplatňovaných mysliveckých tradic v České republice a v Polsku
- popsání shodných tradic a rozdílných mysliveckých tradic v České republice a v Polsku

Při práci se řiďte „Doporučenými pravidly pro zpracování bakalářských a diplomových prací na FLD 2013“

Rešerši předložte v elektronické podobě do konce srpna 2018 a vytištěný strukturovaný rukopis práce do 31.1.2019.

Po splnění stanovené povinnosti bude v příslušném semestru udělen zápočet za bakalářskou práci.

Doporučený rozsah práce

30 str.

Klíčová slova

myslivecké tradice, Česká republika, Polsko, porovnání

Doporučené zdroje informací

KOŚCIELNIAK-MARSZAŁ, M., 2014: Dzieje łowiectwa a ochrona przyrody w Polsce Oficyna Wydawnicza Oikos Sp. z o.o., Warszawa 2014. ISBN 978-83-64843-03-7
KOVAŘÍK, J., 1999: Tradice v myslivosti. Myslivost-Vega, Praha
MUSULIN, J., DOBSCHOVA, F. 1977: Das grosse Buch der Jagd in Österreich. Verlag Fritz Molden. Wien-München-Zurich-Innsbruck
REITERER, M.E. 2001: Ärgernis Jagd? : Ursachen – Vorurteile – Fakten. Graz. Stocker Verlag, 280 s. ISBN 3-7020-0908-6

Předběžný termín obhajoby

2018/19 LS – FLD

Vedoucí práce

doc. Ing. Vladimír Hanzal, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra myslivosti a lesnické zoologie

Elektronicky schváleno dne 21. 8. 2018

doc. Ing. Vlastimil Hart, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 9. 2. 2019

prof. Ing. Marek Turčáni, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 02. 04. 2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma "Porovnání mysliveckých tradic v České republice a v Polsku" vypracovala samostatně pod vedením doc. Ing. Vladimíra Hanzala, CSc. a použila jen prameny, které uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Jsem si vědoma, že zveřejněním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním dle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách v platném znění, a to bez ohledu na výsledek její obhajoby.

V..... dne.....

.....

Barbora Stejskalová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Ing. Vladimíru Hanzalovi, CSc. za odborné rady a poskytnuté materiály k psaní této práce. Dále bych ráda poděkovala své rodině, přátelům a partnerovi za trpělivost a toleranci. Speciální dík patří mé sestře Šárce za ilustraci Pivoně a rodině Korzekwa za zapůjčení mnoha užitečných materiálů.

Porovnání mysliveckých tradic v České republice a v Polsku

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá českými a polskými mysliveckými tradicemi. Tradice jsou neodmyslitelnou součástí myslivecké kultury. Ač jsou pevně zakořeněné, neustále se vyvíjí s ohledem na soudobé poznatky nejen veterinárního, ale i ekologického a etického charakteru. Cílem této bakalářské práce bylo porovnat v současné době dodržované myslivecké tradice v České republice a v Polsku. Z dostupné literatury polských a českých autorů byly shromážděny informace o mysliveckých tradicích a jejich rozdílech v obou zemích. Vzhledem k podobnému historickému vývoji myslivosti v obou zemích se od sebe většina tradic příliš neliší. Jsou-li patrné nějaké rozdíly, týkají se především způsobu provedení tradice, nemění však její význam a důležitost. Součástí této práce je i slovník polsko-české myslivecké mluvy.

Klíčová slova: myslivecké tradice, myslivecké zvyky, Česká republika, Polsko, porovnání, myslivecká mluva, slovník

Comparison of hunting traditions in the Czech Republic and Poland

Summary

The aim of this work is to compare hunting traditions in the Czech Republic and Poland. Traditions are one of the most important parts in hunting in both countries. These traditions are very old, but they change in time either regard to new ethical and ecological approaches. This paper is based on information found in several sources from Czech and Poland literature. There are not many differences between traditions in both countries due to similar development. If there are differences, they are small and they do not change the essence of the tradition. Part of this work is also a dictionary of Polish-Czech hunting speech.

Keywords: hunting traditions, Czech Republic, Poland, comparison, hunting speech

Obsah

1	Úvod.....	11
2	Cíle práce.....	12
3	Literární rešerše.....	13
4	Metodika.....	17
5	Výsledky.....	19
5.1	Novověká historie myslivosti.....	19
5.2	Myslivečtí patroni.....	19
5.3	Individuální lovy.....	20
5.3.1	Druhy individuálních lovů.....	21
5.4	Společné lovy.....	21
5.4.1	Lovecké signály.....	22
5.4.2	Společné lovy na spárkatou zvěř.....	22
5.4.3	Společné lovy na drobnou zvěř.....	22
5.5	Polowanie wigilijne.....	23
5.6	Polowanie noworoczne.....	24
5.7	Zvyky po úspěšných individuálních lovech.....	24
5.7.1	Stráž u zhaslého kusu.....	24
5.7.2	Vyvrhování a ošetření zvěře.....	24
5.7.3	Lovecké právo.....	25
5.8	Zvyky po úspěšném společném lovu.....	25
5.8.1	První kule a poslední brok.....	25
5.8.2	Výlož.....	26
5.8.3	Výřad.....	26
5.9	Dohledávka a dosled.....	27
5.10	Záraz a dostřelení.....	27
5.11	Poslední leč.....	28
5.11.1	Přípitky.....	28
5.11.2	Myslivecký soud.....	29
5.11.3	Král a princ honu.....	29
5.12	Úlomky.....	29
5.12.1	Úlomky při individuálních lovech.....	29
5.12.2	Úlomky při lovu s doprovodem.....	30
5.12.3	Úlomky při společných lovech.....	30

5.12.4	Odepření úlomku	30
5.12.5	Úlomky na mysliveckých událostech	30
5.13	Zálomky	31
5.14	Myslivecká etika.....	32
5.15	Pasování na lovce	34
5.16	Přijímání mezi myslivce	35
5.17	Myslivecké odívání	35
5.17.1	Oblečení při lovu	35
5.17.2	Oblečení na společenských mysliveckých akcích.....	36
5.18	Myslivecký klobouk	38
5.19	Šperky a doplňky	39
5.20	Myslivecké pověry.....	39
5.21	Myslivecká latina.....	40
5.22	Prapory a zástavy	40
5.22.1	Strážce praporu.....	42
5.23	Myslivost v kultuře	42
5.23.1	Myslivost v písemnictví.....	42
5.23.2	Myslivost v hudbě a hudba v myslivosti	43
5.23.3	Myslivost v umění	43
5.23.4	Památky na myslivost ve stavitelství	44
5.23.5	Myslivost ve fotografii	44
5.24	Myslivecká mluva	45
6	Diskuse	47
7	Závěr	49
8	Seznam literatury a použitých zdrojů	52
9	Seznam příloh	55
	Přílohy.....	56

Seznam tabulek, obrázků a grafů

Obrázek 1: Poslední pocta ulovené jelení zvěři (Vach a Kovařík, 1973).

Obrázek 2: Výložky vyšších úředníků (Polski Związek Łowiecki, 2013b)

Obrázek 3: Výložky členů mysliveckého spolku (Polski Związek Łowiecki, 2013b)

Obrázek 4: Myslivecký klobouk (Polski Związek Łowiecki, 2013b)

Obrázek 5: Pivoň lesní (Šárka Stejskalová)

Obrázek 6: Zástava mysliveckého spolku ROGACZ (J. Korzekwa et Z. Korzekwa, 2016).

1 Úvod

Myslivost je kromě jiného soubor činností, které jsou prováděny v přírodním prostředí a ovlivňuje volně žijící zvěř a další živočichy. Jde o spolkovou činnost, která byla uznána jako součást nehmotného kulturního dědictví České republiky. Kromě obhospodařování zvěře je jejím cílem udržet živé tradice, které jsou v souladu s moderními poznatky o životě a etologii zvěře a odstranit nebo pozměnit tradice, které jsou již zastaralé a v některých případech nesmyslné. Podobnost tradic v různých zemích střední Evropy není náhodná. K vývoji těchto tradic docházelo ve středoevropském systému myslivosti v různých zemích současně a vycházely z podobných základů.

Sociologicko- religionistický pojem „tradice“ pochází z latinského „*traditio*“, případně „*tradere*“, což znamená předávat. Celkově tradice pocházejí z osvědčených postupů a zažitých skutečností. Jsou předávány z generace na generaci a slouží nejen jako upomínka na předky a jejich způsob života, ale i jako jakýsi návod a ulehčení v některých momentech nejen mysliveckého života. Myslivecké tradice jsou především ukázkou úcty a lásky k přírodě a ke zvěři. Mnohé z nich nezapomínají na to, že zvěř je živý tvor a zaslouží si pozornost nejen loveckou. A i v případě, že je zvěř ulovena, dokazují myslivci, že si jí váží. Některé z tradic se nezasvěceným mohou zdát podivné, ale každá jednotlivě má svůj hluboko zakořeněný původ a právě jejich správné provádění odlišuje myslivce od pouhého lovce. To, že tradice mají nejen praktický, ale i estetický význam je patrné například při návštěvách zahraničních lovců, v jejichž zemích není myslivost myslivostí, jakou známe u nás. Často jsou tito lidé atmosférou zdejších lovů okouzleni a mnohdy se vracejí nejen kvůli lovu samotnému, ale právě kvůli tomuto zážitku. Je tristní vidět v současné době některé myslivce a způsob jejich hospodaření či přístup k tradicím. Myslivecké tradice jsou, jak již bylo psáno, jednou z nejkrásnějších součástí naší myslivosti a jejich dodržováním činíme naši myslivost výjimečnou, nezavdělili bychom se našim předkům opomíjením a nesprávným prováděním.

2 Cíle práce

Hlavním cílem této práce je porovnat myslivecké tradice v České republice a v Polsku. Nalézt a popsat jejich shodu a případně popsat jejich rozdíly. Vzhledem ke společnému dlouhodobému vývoji myslivosti v obou zemích se tradice a jejich průběh liší pouze v nepatrných rozdílech.

Dalším cílem této práce je vypracovat stručný slovník myslivecké mluvy, který může usnadnit vzájemnou komunikaci s polskými kolegy na profesionální myslivecké úrovni.

3 Literární rešerše

Problematikou mysliveckých tradic se zabývalo mnoho autorů ve spoustě různých děl napříč dobou.

Dyk (1946) rozpracovává a uceluje mysliveckou mluvu, s jejíž pomocí popisuje a řadí zvěř do kategorií, které zjednodušují přehled o zvěři. Dále rozebírá detaily o lovectví, způsobech lovu a důležitých znalostech myslivce a lovce. Neopomíná ani mysliveckou etiku a myslivecké tradice.

Na Dykovy poznatky navazuje Žalman (1949). Mimo jiné rozpracovává a detailně popisuje lovecké psářství, včetně dělení loveckých psů do skupin, popisu jejich anatomie, využití a možných vad. Dále se zabývá popisem druhů zvěře nejen mysliveckou mluvou. Také podrobně rozpracovává problematiku hodnocení trofejí a úpravou trofejí.

Volně žijící živočichy na našem území ze zoologického a mysliveckého hlediska charakterizuje Javůrek (1961), který se též zabývá kynologií, výcvikem loveckých psů a organizací myslivosti. Mimo to zmiňuje i důležitost ochrany určitých druhů zvěře.

Polský autor Tadeusz Pasławski (1965) kromě biologie a anatomie zvěře popisuje mysliveckou mluvu i na polském území vyhynulé živočichy. Zabývá se ochranou zvěře, přírody a krajiny a mysliveckou etikou. Jeho pozornosti neunikly ani lovecké zbraně, jejich údržba a bezpečnost, či některé vybrané právní předpisy.

Kolektiv autorů (1966) v čele s Josefem Haškem, Josefem Píštěkem a Josefem Nečasem rozpracovali nejen politickou výchovu myslivců v tehdejší Československu, ale také její význam ve společnosti a kultuře. Důležitou součástí jejich práce je právní stránka myslivosti a důležitost plánování a evidence mysliveckých záležitostí.

Vach a Kovařík (1973) podrobně shrnují a popisují myslivecké tradice, přičemž vyzdvihují jejich kulturní význam a v některých případech praktičnost. Zabývají se nejen tradicemi dodržovanými během individuálních a společných lovů, ale i pověrami, pověstmi a tím, jak se myslivost zapsala do kultury, ať už soudobé, nebo z dávnější minulosti.

Podrobnějším výčtem a zpracováním tradic se dále zabývá Jaromír Kovařík (1993), který uceluje a doplňuje některé poznatky.

Musulín a Dobschova (1977) se zabývají některými aspekty lovu v Rakousku. Částečně se zmiňují i o lovecké etice.

Rakušan (1979) rozebírá problematiku zařazení myslivců do tehdejší společnosti s ohledem na tehdejší politickou situaci. Mimo to však vyzdvihuje důležitost spolupráce s okolními zeměmi a nutnost vzájemného vzdělávání. Mimo politickou stránku myslivosti se zabývá zvěří, její biologii a především péčí o ní. Kromě volně žijící zvěře rozebírá problematiku obornictví a bažantnictví a loveckou kynologii. Tou se také zabývá Beszterda (2017), který píše nejen o barvářích, ale také o důležitosti ochrany krajiny a úctě nejen ke zvěři, ale i ke zvířatům v zajetí.

Detailní informace o důležitosti ochrany přírody a životního prostředí shrnují Rabštejnek a Poruba (1982). Mimo mysliveckou mluvu popsanou zvěř zmiňují i další volně žijící živočichy a rostliny důležité pro rozličné ekosystémy. Zmiňují důležitost myslivců jako lidí, kteří jsou úzce spjati s přírodou a význam jejich práce.

Biologii celkově se zabývají Jelínek a Zichánek (2014). Kromě té se částečně zmiňují i o historii lidského rodu.

Kolektiv polských autorů ve spolupráci s již zmíněným Rakušanem (1989) zpracovávají problematiku biologie zvěře, lovecké střelectví i myslivecká zařízení a stavby. Součástí jejich práce jsou i informace o sokolnictví, myslivecké mluvě a historii myslivosti v průběhu věků.

František Bezděk (1999) svéráznou formou zpracovává vývoj mysliveckých tradic na českém území. Zmiňuje se o některých významných osobnostech myslivosti, patronech a významných historických památkách na historickou myslivost. Cílem jeho práce je nejen poučit myslivce, ale i oslovit laickou veřejnost. Podobný záměr má jistě Ryszard Dzieciołowski (2017), jež popisuje lovy nejen v Polsku, ale po celém světě. Zmiňuje se o lovu na různé druhy zvěře, z nichž lze uvést třeba losy či vlky.

Kulturu a historii myslivosti na území Polska zpracovává Gawel (2003). Kromě památek dochovaných v současné době v Polsku se zmiňuje i o nejstarších způsobech lovu a doplňcích k lovu potřebných.

Garaj a Šuba (2008) se zmiňují o mysliveckých zvycích a tradicích. Jejich poznámky vychází z referátů z mezinárodní konference v Nitře. Z podobného zdroje pochází dílo Velebné a Garaje (2010), nicméně v tomto případě šlo o konferenci v Technické univerzitě ve Zvoleně, která se týkala ochrany zvěře. Mimo jiné se tito autoři částečně zabývají historickým vývojem myslivosti, etikou a některými dodržovanými tradicemi.

Polski Związek Łowiecki (2013a, 2013b) zpracovává celkové pokyny pro myslivce v Polsku. Nezmiňuje pouze a jen o mravnostní stránku myslivosti, ale i předpisy pro správně vypadající uniformy, které jsou v Polsku jednotné. Rovněž zmiňuje oblíbené prapory a ceremoniály, které předcházejí jejich předání. Tato díla se zabývají též etikou a popisují některé způsoby lovu v Polsku. Polski Związek Łowiecki (2004) taktéž shrnuje právní stránku myslivosti jako spolkové činnosti.

Żuchowski (2013) se zabývá celkovým vývojem tradic v Evropě, zmiňuje se o historii, jejich stopě v kultuře a umění, či architektuře.

Witkowska (2010) a Krzemień (2011) se striktně zaměřili na překlad a výklad mysliveckých pojmů. V případě první jmenované je myslivecká mluva doplněna o vysvětlivky v anglickém jazyce a Krzemień (2011) doplnil své dílo i o přehledné ilustrace.

Vach (2010) popisuje myslivost současnou. Zmiňuje se o současných školách, středních i vysokých, kde je myslivost vyučována. Zabývá se obornictvím a bažantnictvím a v neposlední řadě loveckými trofejemi a jejich vystavováním.

Kościelniak-Marzał (2014) podrobněji rozepisuje detaily polské myslivecké historie. Kromě toho se zabývá i vývojem ochrany přírody.

Toutéž problematikou se zabývá i Polski Związek Łowiecki (2014) v pravidelně vydávaných sbornících, jejichž záběr je široký a zasahuje nejen do historie, ale i do současnosti Polské myslivosti. Nezřídka bývá zmíněna i spolupráce s myslivci z českých zemí.

Podobně široce obsahuje myslivecká témata Sokołowski, který popisuje nejen zvěř, její doby lovu, ale dotýká se ve svém díle mysliveckých patronů i některých historických událostí.

J. Korzekwa a Z. Korzekwa (2016) velice obsáhle popisují problematiku

mysliveckých spolků v Polsku. Mimo jiné se zmiňují o mnoha ceremoniálech, kterými si myslivecké spolky - „koła“ za dobu svého působení projdou. Podobně kvalitně tato témata, včetně průběhu pasování na myslivce či lovce, zpracovává Böhm (2008).

4 Metodika

Z dostupných zdrojů byla nashromážděna literatura týkající se tématu a z ní byla vytvořena bakalářská práce rešeršního typu, jejíž výsledky jsou prezentovány ve stejnojmenné kapitole. Postupně byly nashromážděny knihy týkající se myslivosti, dodržovaných tradic a dalších souvisejících témat. Některé pocházejí z vlastních zdrojů, jiné byly zapůjčeny přáteli nebo rodinnými příslušníky. Vedoucím práce byly poskytnuty záznamy z vědeckých prací a konferencí týkajících se tématu.

Myslivecké tradice a způsob jejich provedení nejlépe shrnují Jaromír Kovařík v knize *Tradice myslivosti* a Milan Vach s Jaromírem Kovaříkem v díle *Myslivecké zvyky a tradice*. Další informace byly doplněny z *Hledání kořenů mysliveckých tradic* od Františka Bezděka a učebnic pro budoucí myslivce, které shrnují nejen dovednosti myslivců a tradice, ale i další informace o myslivosti. Patří mezi ně *Základy myslivosti* od Josefa Žalmana, *Malá myslivost* Antonína Dyka a knihy *Myslivost*, z nichž první je z roku 1961 od Jaromíra Javůrka a druhou napsal kolektiv autorů v roce 1966. *Základy myslivosti* od Ctirada Rakušana a kolektivu z roku 1979 jsou znatelně ovlivněny soudobým režimem, jehož stopa je patrná ve více kapitolách. *Budoucím myslivcům a ochráncům přírody* od Otomara Rabštejnk a Miroslava Poruby je spíše zaměřena na ochranu přírody a péči o životní prostředí, nicméně obsahuje mnoho užitečných informací o zvěři a rovněž termíny pro slovník.

Polski Związek Łowiecki se zasloužil o vydání děl *Regulamin polowań*, *Prawo łowieckie*, *Zasady etyki i tradycji łowieckich*, která shrnují myslivecké tradice, odívání, mysliveckou etiku i další informace, které se týkají myslivosti. Od téhož autora pochází i *Kultura łowiecka*, kde jsou shrnuty významné události polské myslivosti. Další díla popisující myslivost v Polsku jsou *Łowiectwo a Łowiectwo dla leśników i myśliwych*. Polsko-anglické *Łowiectwo między kulturą a naturą* v obou jazycích popisuje myslivost od jejích počátků a rovněž pojednává i o jejích památkách. O památkách a tradicích pojednávají i *Europejskie tradycje łowieckie* a historie lidského rodu a lovu je popsána v *Biologii pro gymnázia*. Myslivost v Rakousku popisuje *Das große Buch der Jagd in Österreich*.

O chodu mysliveckých spolků v Polsku pojednávají J. Korzekwa a Z. Korzekwa v knize. Která popisuje 60letou činnost Loveckého spolku „Rogacz“. *Historia 60-ciu lat Kola Łowieckiego „Rogacz“* je cenný zdroj informací nejen o mysliveckých spolcích, ale i o dodržovaných tradicích. Taktéž cenným zdrojem informací o dodržovaných zvycích a mysliveckých spolcích v Polsku je *Ceremoniał łowiecki* od Tadeusze Böhma.

Kalendarz myśliwego je kalendář, který je ale doplněn o mnoho užitečných informací o mysliveckých patronech, některých zvycích a zvěři.

Lov s dravci a použití loveckých psů shrnuje v krátkém díle *Na właściwym tropie* Piotr Beszterda. Vývoj myslivosti v Polsku popisují *Dzieje łowiectwa a ochrona przyrody w Polsce* a o tomtéž na straně české pojednává kniha *Vývoj myslivosti a lovectví v českých zemích* od Miloslava Vacha. *Zborník referatov z mezinárodnej konferencie*, dílo od Petra Garaje a Imricha Šuby je shrnutím informací o lovecké etice a tradicích. Stejně užitečným zdrojem informací o myslivosti, pocházejícím rovněž jako sborník referátů z vědecké konference je dílo od Bernardety Velebné a Petra Garaje z Lesnické fakulty Technické univerzity ve Zvoleně. O životě myslivců a jejich dovednostech pojednává i Ryszard Dzieciołowski v knize s názvem *Myślistwo jasną stroną życia*.

Největším pomocníkem při tvorbě česko- polského slovníku byl *Kieszonkowy słowniczek łowiecki* a *Słownik języka myśliwskiego*, který je polsko- anglický. Chybějící hesla byla doplněna z děl předchozích.

Z těchto zdrojů byly vybrány nejdůležitější informace, které byly zpracovány do podoby kapitol rešerše. Obdobným způsobem byl vytvořen i česko-polský slovník myslivecké mluvy. Jednotlivá hesla byla vypisována a ověřována, případně doplňována z dalších zdrojů.

5 Výsledky

5.1 Novověká historie myslivosti

Na rozdíl od pravěku, kdy byl lov jen zdrojem obživy, (Jelínek a Zichánek, 2014), starověku, kde postupně ustoupil zemědělskému hospodaření, (Kovařík, 1993) a středověku, v němž byl výsadním právem vyšší společnosti, (Velebná a Garaj, 2010), se v 19. století se myslivost podřizuje lesnímu hospodářství.

V roce 1923 je založena Československá myslivecká jednota a rok 1929 přináší tzv. Malý honební zákon, ve kterém jsou zaneseny doby lovu a hájení zvěře a podmínky vydávání loveckých lístků, (Kovařík, 1993). V Polsku je obdobou ČMMJ Polski Związek Łowiecki, který však má mnohem vyšší pravomoc v rozhodovacích procesech a řízení myslivosti, (Polski Związek Łowiecki, 2004). Po druhé světové válce vychází u nás zákon o myslivosti č. 225/1947 Sb., který sjednocuje právo myslivosti. Myslivost je tak umožněna širším vrstvám společnosti, (Kovařík, 1993). V současné době problematiku myslivosti upravuje Zákon o myslivosti č. 449/ 2001 Sb.

U našich polských kolegů je to Ustawa z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie, tedy zákon ze 13. října 1995 r. Lovecký zákon, (Polski Związek Łowiecki, 2004), který byl naposledy aktualizován v únoru roku 2019.

5.2 Myslivečtí patroni

Tak jako zdraví a život hasičů střeží svatý Florián a nad rybáři patroluje svatý Petr, (Bezděk, 1999), stejně tak i myslivci mají svého patrona, jehož velebí a jemuž děkují za úspěšný lov. V současné době je v obou zemích nejrozšířenější kult svatého Huberta (Kovařík, 1993; Żuchowski, 2013). Svatý Hubert za dob svého mládí vedl poměrně hříšný život a velice holdoval lovu (Velebná a Garaj, 2010). Při jednom lovu ve sváteční den se mu zjevil jelen se zlatým křížem mezi paroží, (Żuchowski, 2013). Hubert tak dostal šanci se změnit a díky jeho následnému bohobojnému životu byl po smrti svatořečen (Vach a Kovařík, 1973). Na rozšíření kultu svatého Huberta má nejvýznamnější podíl František Antonín hrabě Špork, který založil v roce 1695 Řád svatého Huberta, (Kovařík, 1993).

V Polsku se 3. listopadu, tedy ve svátek svatého Huberta pořádají mše a v tento den je zahájena sezóna společných lovů (Polski związek łowiecki, 2013b).

Takzvané „*polowanie Hubertowskie*“ je obvykle kratší společný lov, který je nepřerušovaný přestávkou. Obvykle po něm následuje hostina bohatá na zvěřinové pokrmy. Na tuto hostinu jsou obvykle zváni nejen rodinní příslušníci a personál, ale také zástupci úředních orgánů, případně spříznění političtí činitelé (Böhm, 2008; Polski Związek Łowiecki, 2013a).

Napravený hříšník Hubert ale není jediným patronem myslivců. Jeho předchůdcem, který v druhém století našeho letopočtu s postupným šířením křesťanství nahradil pohanské bohy, je svatý Eustach (někdy Ostach). Legendy o obou světcích jsou si poměrně podobné. Placidus, jak se původně Eustach jmenoval, spatřil ukřižovaného Ježíše Krista mezi parožím jelena. Jeho osud je však mnohem smutnější než Hubertův. Odmítl obětovat nekřesťanským božstvům a císař Hadrian jej nechal i s rodinou umučit k smrti (Vach a Kovařík, 1973). Před křesťanstvím své úspěchy a díky směřovali předkové dnešních myslivců ještě dalším patronům. V Mezopotámii například bohovi lovu Sumukanovi, v Řecku pak bohyni Artemis, (Gawel et al, 2003), a v Římě pak její obdobě Dianě, (Kovařík, 1993; Sokołowski, 2012).

5.3 Individuální lovy

V obou zemích je samozřejmou součástí myslivosti lov. Ten by měl být pomyslnou odměnou za péči o přírodu a zvěř. Aby byl lovec myslivcem, musí přírodě umět nejen brát, ale i dávat. Při lovu se myslivec učí sžít s přírodou, rozumět zvěři a její etologii. Samozřejmostí je dodržování myslivecké etiky a úcty ke zvěři, (Vach a Kovařík, 1973).

Stejně jako v České republice lze v Polsku lovit pouze v honitbách. Poláci mají minimální výměru honitby 3000 ha, na rozdíl od našich 500 ha. Hlavní rozdíl však spočívá v tom, že polští myslivci mají povinnost zapisovat se do jakési „návštěvní knihy“, kde uvádějí přesné místo, kde budou čekat na zvěř a čas, od kterého zde budou. Po opouštění honitby musí opět zaznamenat čas, kdy místo opustili. Tamější policie má právo je kdykoliv během této doby kontrolovat, (Polski Związek Łowiecki, 2004).

5.3.1 Druhy individuálních loví

Mezi individuální lovy patří čekaná, coby čekání na zvěř na čekaništi, umožňující dobře obeznat zvěř, (Rakušan a kol., 1979; Pasławski, 1965). Dalším typem individuálního lovu je šoulačka, jakožto stopování zvěře na vymetených loveckých steznicích- šoulácích, (Hašek et al, 1966).

Během šoulání i čekané lze využívat drobných lstí k přivábení kýženého druhu zvěře. Polští i čeští myslivci se zvukovými signály na různé vábničky či vřeštidla snaží oklamat zvěř, aby se buď přiblížila, nebo dala najevo, kde se nachází a oni ji mohli našoulat, (Hašek et al, 1966).

Je možné vábit například lišky na zaječí vřeštadlo, (Rabštejnek a Poruba, 1982), nebo takzvaným myškováním, (Dzięciołowski, 2017), tetřevy, lasicovité šelmy a pernatou zvěř, (Pasławski, 1965; Hašek et al, 1966). Způsoby vábení jsou v Polsku u spárkaté zvěře odlišeny i názvem místa, kde daný druh říjí. Naše říjiště, které je pro všechny druhy názvově jednotné, je v Polsku děleno na jelení „rykowisko“, dančí „bekowisko“, „gwizdowisko“ jelena siky a losí „bukowisko“, (Witkowska, 2010).

5.4 Společné lovy

Společné lovy v obou zemích je třeba vždy vyjednávat předem. Je vhodné vypracovat předem i jednoduchý plánec, který zjednoduší organizaci lovu, (Hašek et al, 1966). Je nutné, aby byly předem rozeslány pozvánky, zejména v případě, účastní-li se honu hosté, (Vach a Kovařík, 1973). Při každém společném lovu je třeba určit vedoucího honu, což bývá zpravidla jeden z nejzkušenějších myslivců, který dobře zná všechny leče, v Polsku nazývané „miot“ či „pędzień“. Dále jsou vybráni závodčí, též zaváděči, a vedoucí honců, (Rakušan a kol., 1979). Stejně jako u nás se v Polsku dělí lovy na polní, lesní a na vodě a jejich průběhy jsou takřka totožné jako v Čechách, (Pasławski, 1965). Novela polského Loveckého zákona z roku 2018 ukládá, že je povinností označit oblasti, kde společný lov probíhá, přesně danými tabulkami s informacemi o tomto lovu.

5.4.1 Lovecké signály

Trubači jsou neodmyslitelnou součástí společných lovů, (Żuchowski, 2013). Jejich činnost usnadňuje komunikaci mezi myslivci. Troubí se obvykle: „*Na shromaždišti před nástupem: ‚Svolávání všech‘. Po nástupu, Všeobecné vítání‘. Po uvítání a vydání pokynů: ‚Lovu zdar‘ a ‚Počátek honu‘. Při zahájení leče: ‚Počátek leče‘. (...) Při ukončení leče: ‚Konec leče‘. (...) Přestávka k občerstvení se oznámí troubením: ‚Velká přestávka‘, její ukončení signálem: ‚konec přestávky‘. Před výřadem možno troubit: ‚Svolávání všech‘. Po nástupu: ‚Lovu zdar‘,*“ uvádí Jaromír Kovařík v Tradicích myslivosti z roku 1993.

Ani naši polští kolegové se bez loveckých signálů neobejdou. Stejně jako u nás jim pomáhají orientovat se při lovu a vzájemně komunikovat. Jako příklad lze uvést „*Naganka naprzód*“, což je pokyn k postupu, „*Rozładuj broń*“, jako pokyn k vybití zbraně, nebo „*Zakaz strzału w miot*“, tedy zákaz střelby do leče.

Při pasování pak zaznívá „*Pasowanie myśliwskie*“, (Polski Związek Łowiecki, 2013a). Na rozdíl od našich signálů se jedná pouze o hudbu bez textu a příběhu, (Polski Związek Łowiecki, 2013b).

5.4.2 Společné lovy na spárkatou zvěř

Prvním ze společných lovů je nahánka, která nemusí být nutně pouze na zvěř spárkatou. Někdy se tento způsob lovu používá i na zvěř drobnou či lišky.

Jde o způsob lovu, kdy střelci stojí na vyhraněných pozicích. Honci postupují v řadě a nahánějí na lovce zvěř z leče, (Żalman, 1949).

Dále rozlišujeme nadhánku, která se svým průběhem podobá nahánce. V tomto případě však honce nahrazují cvičení psi, (Rakušan a kol., 1979).

Posledním typem lovu na spárkatou zvěř je nátlačka. Na nátlačkách se dnes loví lišky a černá zvěř, (Rakušan a kol., 1979).

5.4.3 Společné lovy na drobnou zvěř

Historicky se jejich obřadové zvyky vyvíjely z lovu na zvěř spárkatou, (Vach a Kovařík, 1973). Je nutné i v tomto případě dodržovat mysliveckou etiku a řídit se pokyny vydanými vedoucím honu. Je nemyslivecké střílet na zajíce v loži, kachny na vodě či bažanty na zemi. Rovněž střelba na neobeznanou zvěř, ustřelení zvěře

sousedovi nebo střelba po odtroubení leče by lovcem mohla stát jeho mysliveckou čest, (Kovařík, 1993).

Ploužení je způsob lovu, který je používán v dobře přehledném terénu v lesních i polních honitbách. Rozlišujeme tři základní typy ploužení, (Rakušan a kol., 1979): Ploužení prosté, které někdy rovněž nazývané řadové, (Javůrek, 1961). Střelci a honci při tomto ploužení nastupují do jedné řady a postupují lečí společně. Závodčí jsou na krajích řady a vedoucí honu uprostřed, (Hašek et al, 1966). Postupující řada musí udržovat kázeň a pohybovat se pomalu a udržovat linii tak, aby střelci mohli střílet dopředu i dozadu, (Rakušan a kol. 1979; Hašek et al, 1966).

Druhým typem ploužení je ploužení s křídly. Při tomto způsobu lovu základní řadu doplňují předsunutí střelci, kteří střílí pouze na zvěř, která vytahuje či vybíhá z leče, (Rakušan a kol., 1979; Žalman, 1949). Dnes však je více využíváno ploužení s křídly, (Rakušan a kol., 1979).

Posledním typem ploužení je křídlování, nebo také ploužení lesní. Tento způsob ploužení je využíván zejména v neschůdných terénech, kde je složité postupovat ve vyrovnané řadě, (Hašek et al, 1966; Rakušan a kol., 1979). Psi zůstávají na řemeni a jsou vypouštěni pouze v případě, mají-li dohledat postřelenou zvěř, (Žalman, 1949).

Poslední druh společného lovu na drobnou zvěř je takzvaný kruhový hon, (Hašek et al, 1966). Kruhová leč se využívá výhradně v polních honitbách při lovu zajíců, (Rakušan a kol., 1979; Žalman, 1949).

5.5 Polowanie wigilijne

Patří mezi tradiční lovy v Polsku a je jedním z rozdílů mezi českou a polskou myslivostí. Jde o sváteční lov na Štědrý den, který je v praxi spíše společenskou událostí než primárně lovem. Bývá zpravidla končen dříve, aby měli účastníci čas na návrat domů ke štědrovečerní večeři. Po tomto lovu je obvyklé, že zúčastnění naplňují krmelce, což je odkaz na lidový zvyk dělení se se zvěří o jídlo. Po ukončení lovu si myslivci popřejí a podělí se o posvěcené oplatky, jde o „*łamanie oplatkiem*“, což je v Polsku tradiční vánoční zvyk, při němž se dělí veliká hostie. Každý ze zúčastněných ze své posvěcené hostie ulamuje kousky a dělí se o ně

s ostatními. Ti dělají totéž, dokud nepodaruji všechny okolo a nepopřejí jim krásné svátky, (Böhm, 2008; Polski Związek Łowiecki, 2013a).

Na rozdíl od polských kolegů čeští myslivci navštěvují na Štědrý den les beze zbraní. Dodržují takzvané „Vánoce zvěře“. Je dbáno na naplnění všech krmných zařízení a pěkným zvykem bývá i ozdobení vánočního stromečku pro zvěř. Při tomto počínu je nutné zvolit vhodné „ozdoby“. Pro drobné ptactvo například lůj a pro zvěř spárkatou nejlépe seno či jablka. Myslivec pak v tichosti zapálí svíčku a popřemýšlí, (Kovařík, 1993).

5.6 Polowanie noworoczne

Dalším tradičním polským lovem, který v České republice nemá obdobu, je polowanie noworoczne, které má symbolický průběh a je svázáno několika pravidly. Rovněž je ukončeno dříve, aby si u ohně nebo u stolu s hostinou mohli myslivci v přátelské atmosféře popovídat o událostech roku minulého a popřát si všechno nejlepší do roku následujícího, (Böhm, 2008).

5.7 Zvyky po úspěšných individuálních lovech

5.7.1 Stráž u zhaslého kusu

„Poslední poctou ulovené zvěři při osamělém lovu je ‚stráž u zhaslého kusu‘. Jde o chvíli pozdržení se u střelené zvěře a zamyšlení, o okamžiky splynutí s přírodou, kdy lovec znovu v duchu prožívá úspěšný lov. Tento zvyk má kromě morálního i praktický význam, kus může totiž vychladnout. Na ulovenou zvěř samozřejmě neseďáme, ani při fotografování na ni neklademe nohu,“ je psáno v Tradicích v myslivosti z roku 1993 Jaromírem Kovaříkem. Zejména poslední věta by měla být v současné době často opakována. V Polsku stráž u zhaslého kusu myslivci neprovádí a ihned po ulovení udělení úlomku zvěř vyvrhují, (Polski Związek Łowiecki, 2013).

5.7.2 Vyvrhování a ošetření zvěře

Mezi základní dovednosti lovce v obou zemích patří umění vyvrhnutí zvěře. Starým zvykem je vyvrhovat zvěř bez svlečení kabátu, klobouku či vyhrnování rukávů. Manžety myslivce po vyvržení zvěře by měly zůstat čisté, ale vše je

otázkou zkušeností a praxe (Žalman, 1949). V Polsku při vyvrhování obřezávají konečník před otevřením zámku, tento postup má své hygienické opodstatnění, protože nedochází ke kontaminaci zvěřiny, (Pasławski, 1965). Budiž ke cti českým myslivcům, že tento způsob ošetření zvěřiny hojně přijímají za svůj. Zvěř v Čechách vyvrhuje střelec, v případě že se jedná o hosta, pak zvěř zpravidla vyvrhuje průvodce, polští kolegové toto nijak zvlášť nerozlišují - vyvrhuje lovec, (Garaj a Šuba, 2008). V Polsku je dosud v některých oblastech prováděno háčkování drobné zvěře, kdy jsou za pomoci speciálního háčku vytaženy všechny vnitřní orgány. S ohledem na možnou kontaminaci zvěřiny je od něj však postupně ustupováno, stejně jako v Čechách, (Pasławski, 1965).

5.7.3 Lovecké právo

Loveckým právem je myšlen drob, což jsou jedlé vnitřnosti spárkaté zvěře a rukou oddělitelný tuk, též nazývaný běl, u divočáků pak sádlo. Drobem, v Polsku nazývaný „*narogi*“ je dále rozuměn jazyk, srdce, plíce, játra, slezina a ledviny. Ostatní vnitřnosti nazýváme výhoz, který je nejedlý, (Kovařík, 1973). Podle České tradice patří lovecké právo střelci, který zvěř ulovil a vyvrhl. V případě, že zvěř vyvrhoval průvodce, patří lovecké právo jemu, (Vach a Kovařík, 1973). Trofej patří uživateli honitby, který ji ve většině případů postupuje lovcí, (Ferjentsik, 2015). Polští lovci lovecké právo nerozlišují, ulovená zvěř je vlastnictvím uživatele honitby a trofej náleží lovcí, který je ze zákona povinen označit ji plombou, což v Čechách povinností není, (Polski Związek Łowiecki, 2004).

5.8 Zvyky po úspěšném společném lovu

5.8.1 První kule a poslední brok

Jde o pravidlo, které má zabránit dohadům o to, kterému lovcí náleží ulovený kus. V obou zemích je dodržováno, má však odlišný způsob provedení. V případě, že na spárkatou zvěř střílí více lovců, patří ulovená zvěř tomu, jehož rána byla smrtelná a to i v případě, že bylo třeba zvěř dosledovat, (Kovařík, 1993). Je-li ranou jiného lovce zvěř pouze poraněna, ale rána není smrtelná, nebývá mu zvěř přiřknuta, (Vach a Kovařík, 1973).

V případě honů na drobnou rozhoduje poslední brok, což je rána posledního lovce, který na zvěř střílel a složil ji. Takzvané „střílení do hrobu“ se ovšem nepočítá, (Kovařík, 1993).

V tomto případě je zajímavý rozdíl v polských tradicích. V případě, že se myslivci nedohodnou, komu patří ulovená zvěř, rozhoduje o vlastnictví buď ochromující rána, nebo případně to, který z myslivců stál blíže. V případě, že oba stojí ve stejné vzdálenosti, patří zvěř tomu, kdo střílel na její levou stranu, (Polski Związek Łowiecki, 2013a).

5.8.2 Výlož

Provádí se u nás po každé leči proto, aby nedošlo k zatajení žádného kusu ulovené zvěře a bylo možné zvěř evidovat, (Kovařík, 1993). Zvěř je pokládána na pravý bok do jedné či více řad hlavami k čelu k výřadu. Kvůli lepší přehlednosti se každý desátý kus povytahuje o polovinu délky těla z řady, (Rakušan a kolektiv, 1979). Na výloži se zvěř vhodně ošetří a vyvrhne, (Kovařík, 1993). V Polsku je ulovená zvěř sčítána až na výřadu, který je nazýván „*pokot*“ a případné kontroly počtu zvěře jsou prováděny, když je zvěř, především drobná, ve visu, (Paślawski, 1965).

5.8.3 Výřad

Každý společný lov je zakončen výřadem, jehož průběh je v obou zemích mírně odlišný. Má být umístěn na vhodném místě a vyložen, nebo alespoň ohraničen chvojím, které se podle tradic nesmí překračovat a už vůbec na něj šlapat, (Hašek et al, 1966). Na výřadu je zvěř pokládána podle velikosti a druhu. Každá zvěř začíná novou řadu, (Javůrek, 1961). Při honu na drobnou řadíme do první řady lišky s oháňkami kolmo k tělu, kuny s oháňkami jako u lišek, dále zajíce, králíky a nakonec pernatou zvěř v pořadí: bažantí kohout, bažantí slepice, kachny a případně sluky, (Rakušan a kolektiv, 1979). Při společných lovech na zvěř spárkatou řadíme zvěř následovně: zvěř jelení, zvěř dančí, černá zvěř, mufloni, kamzíci, zvěř srncí, velká dravá srstnatá zvěř a liška (případně kuna) nakonec, (Žalman, 1949). Stejně jako na výloži se povytahuje každý desátý kus o polovinu těla, (Javůrek, 1961).

Proti hlavám zvěře stojí střelci a na opačné straně trubači, psovodi, myslivecký personál a honci. Předseda mysliveckého spolku, vedoucí lovu a případní hosté stoj u hřbetu zvěře. Někdy trubači stojí, místo u lovců, naproti vedoucímu lovu, (Rakušan a kolektiv, 1979). Ani při společných lovech nesmíme zapomenout na úlomky pro zvěř a na úlomek lovcův, (Kovařík, 1993). V Polsku je rozestavení při výřadu, nazývaném „*pokot*“, odlišné. Lovci stojí stejně jako u nás u hlav zvěře a naproti nim honci. Ke hřbetu zvěře se ale v Polsku staví trubači a vedoucí honu je jim naproti u běhů zvěře, (Böhm, 2008). Uvádí se i varianta, kdy lovci stojí u hlav zvěře, proti nim stojí vedoucí honu, trubači jsou u hřbetů a honci u běhů zvěře, (Polski Związek Łowiecki, 2013a).

5.9 Dohledávka a dosled

I přes všechny zkušenosti a snahu se někdy může stát, že zvěř nezůstane v ohni. Zákon o myslivosti 449/2001 Sb. a myslivecká etika nám ukládá, že je potřeba postřelenou najít a ukončit její trápení, (Hašek et al, 1966; Rakušan et al, 1979). V případě, že jde o zvěř drobnou, provádíme dohledávku, (Žalman, 1949; Dyk, 1946). Je-li nutné nalézt zvěř spárkatou, musíme provést dosled. V Polsku mají pro dohledávku i dosled jednotný pojem „*tropienie*“, (Beszterda, 2017). Při dosledech mají největší úspěchy psi barváři, (Javůrek, 1961; Beszterda, 2017).

5.10 Záraz a dostřelení

Trápení dosledované zvěře je třeba ukončit zárazem, což je přetnutí míchy mezi prvním a druhým krčním obratlem pomocí závazáku nebo loveckého nože. Tento způsob je rychlý a účinný, ale je třeba velmi dobrých znalostí anatomie a určitých zkušeností, (Hašek et al, 1966). Záraz však můžeme provádět pouze u zvěře srnčí, kolouchů, daňčat nebo muflončat. Další metodou je dostřelná rána, která je v Polsku jediným možným způsobem usmrcení raněné zvěře, (Paślowski, 1965). Dostřelovat je možné zvěř v jakémkoliv úhlu. Pokud prchá, je možné ji dostřelit i zezadu, a to výhradně kulí, (Žalman, 1949; Hašek et al, 1966).

5.11 Poslední leč

Součástí společných lovů v Čechách, nikoliv však v Polsku, je velmi oblíbená poslední leč. Jde o slavnostní setkání účastníků honů a naháněk, (Javůrek, 1961; Kovařík, 1993).

Součástí poslední leče může být pasování na lovce či přijímání mezi myslivce. Lovci zde mohou popustit uzdu své fantazii a povykládat přátelům příběhy v myslivecké latině nebo se podělit o myslivecký humor, (Vach a Kovařík, 1973). V Polsku je poslední leč nahrazena posezením při společných lovech, zvaných „*polowanie wigilijne*“ a během novoročních lovů, tedy „*polowanie noworoczne*“, nebo při lovech svatohubertských, (Böhm, 2008).

5.11.1 Přípitky

Poslední leč zahajuje přípitkem a krátkým proslovem nejvyšší přítomný myslivecký představitel. Přivítá zúčastněné a poděkuje vedoucímu honu i ostatním účastníkům za, doufejme, hladký průběh a kvalitní organizaci. S pronesením: „Lovu zdar!“ připíjí ostatním a ti mu odvěti: „Zdar!“ (Kovařík, 1993). V Polsku na lovech, kde je posezení pouze po novoročních, hubertských nebo štedrodenních lovech, je přípitek, polsky nazývaný toast, pronášen se slovy: „Darz Bór!“

Aby člověk zapadnul mezi myslivce na některé ze společných akcí, musí si povšimnout, že je dodržován zvyk připíjet levicí. A to nejen v Čechách, ale i v Polsku. „*K tomu se pojí dvě nedoložená vysvětlení z historie: první – psodod připíjel u složeného jelena levicí svému pánu, protože v pravičce držel vodítko smečky psů. A vysvětlení druhé, spíše k obveselení: kníže Hubert, ještě než se věnoval bohabojnému životu, měl po lovu po své pravici krásnou příslušnici »fracimoru« a jí věnoval celou svou pozornost. Přítomný kněz ho chtěl odpoutat od sličné paní a zvedl číši jemu k přípitku. Hubert však pohotově zdvihl číši levicí s odůvodněním: „Když pravá loví, levá připíjí!“ aniž se nechal ve své zábavě rušit...“* Uvádí Vach a Kovařík v Mysliverckých zvyčích a tradicích z roku 1973.

5.11.2 Myslivecký soud

V případě, že se během společného lovu v Čechách myslivec dopustí nějakého mírného prohřešku proti mysliveckým zvykům, nebo opomene správně použít mysliveckou mluvu, stane před mysliveckým soudem. Ten by měl mít výchovný a především žertovný charakter, (Hašek et al 1966).

5.11.3 Král a princ honu

Myslivec s největším loveckým štěstím může být jmenován králem lovu, případně princem. V Polsku, kde nejsou poslední leče oficiálně součástí společných lovů a král či princ honu je tak jmenován na výřadu je hezkým zvykem dávat králi honu pamětní medaili jako upomínku na jeho úspěch, (J. Korzekwa et Z. Korzekwa, 2016). Ne nutně musí být králem honu nejúspěšnější střelec, může jít i o ocenění příkladného mysliveckého chování, (Vach a Kovařík, 1993).

5.12 Úlomky

Lovci z dávných dob se domnívali, že úspěšnost jejich lovu je ovlivněna vyššími bytostmi. Jako projev vděčnosti byly dodržovány různé zvyky, z nichž některé přetrvaly do současnosti, (Vach a Kovařík, 1973). Jedním takovým zvykem je úlomek, udělovaný v obou zemích, který kromě pohanského symbolu smíru, skrytě symbolizuje i křesťanský kříž, (Javůrek, 1961). Jedná se o ulomenou, nikoliv uříznutou koncovou větvičku zhruba o velikosti dlaně. Zasunutý na pravé straně klobouku dává najevo, že lovec zvěř neupytláčil, ale řádně ulovil. Myslivec si úlomek ponechává za kloboukem do konce dne, (Dyk, 1946; Polski Związek Łowiecki, 2013). Naši polští kolegové dekorují lovce „*Galązką złomu*“ při řádném ulovení kusu stejně jako Češi.

5.12.1 Úlomky při individuálních lovech

Pokud je lovec sám, vkládá jako projev úcty ke zhaslé zvěři, první třívýhonkový úlomek do jejího svíráku, případně klovce ulomeným koncem dovnitř. Takto umístěné úlomky nazýváme „poslední hryz“ a u pernaté zvěře jako „poslední zob“, (Hašek et al, 1966). V Polsku dostává úlomek pouze zvěř spárkatá, nikoliv však drobná nebo šelmy, (Polski Związek Łowiecki, 2013). Další třívýhonkový úlomek lovec symbolicky smočí v barvě vstřelové rány a vetkne si jej na pravou

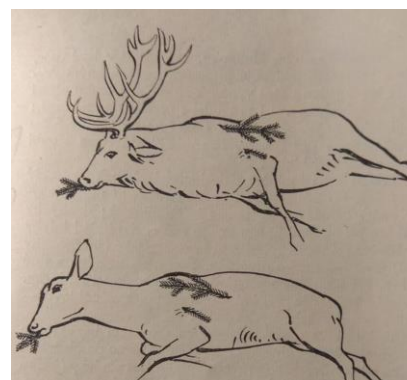
stranu klobouku. Jednovýhonkový úlomek se vsouvá do vstřelu po vyvržení zvěře. Jeho přítomnost má i hygienické opodstatnění. Znesnadňuje nekrobiontům přístup do rány, (Kovařík, 1973).

5.12.2 Úlomky při lovu s doprovodem

Má-li lovec při šoulačce nebo na čekané doprovod, úlomky udílí ten. Jak v Čechách, tak i v Polsku, má tato tradice obdobný průběh. Třívýhonkový úlomek předává doprovod lovcí stojícímu naproti u hřbetu ulovené zvěře. Oba mají smeknuto a doprovod jej předává s krátkým slovním doprovodem o úspěšnosti lovu na klobouku, na rukojeti tesáku nebo pravou rukou. Lovec pravou rukou úlomek přebírá a vetkne si jej za klobouk držení v levé ruce, (Polski Związek Łowiecki, 2013a). Někdy lovec odlamuje boční výhonek ze svého úlomku a stejným způsobem se slovy díky jej daruje průvodci, nebo vůdci psa, byl-li nutný dosled (Kovařík, 1973; Žalman, 1949).

5.12.3 Úlomky při společných lovech

Při společných lovech dostává střelec pouze jeden výhonek za všechny kusy zvěře, stejně u nás, jako v Polsku od vedoucího honu, (Polski Związek Łowiecki, 2013). Další, z jiné dřeviny, dostává v případě, že ulovil ještě jiný druh zvěře. Někdy se při společných lovech používají pětivýhonkové úlomky, které se pokládají na komoru spárkaté zvěře, (Vach a Kovařík, 1973).

(Obrázek 1): Poslední pocta ulovené jelení zvěři

5.12.4 Odepření úlomku

Při ulovení nepovoleného kusu zvěře, střelbě po odtroubení leče nebo ulovení nepatřičného pohlaví lze myslivci úlomek odepřít. Také se odepírá českému i polskému lovcí, který se zachoval „nemyslively“, střílel na hřadující nebo nevzlétnuvší bažanty, (Vach a Kovařík, 1973).

5.12.5 Úlomky na mysliveckých událostech

Úlomky nejsou spjaty pouze s lovem. Patří neodmyslitelně i k významným mysliveckým událostem. Vkládá-li si úlomek myslivec při společenské akci za

klobouk, dává jej na jeho levou stranu. Takovýto úlomek nazýváme stavovský, (Kovařík, 1993).

Stavovský úlomek je nošen při zkouškách loveckých psů, střeleckých soutěžích, mysliveckých ceremoniálech a slavnostech, (Vach a Kovařík, 1973).

Na pohřbu zesnulého druhu mají myslivci nesoucí jeho ostatky třívýhonkový úlomek na levé straně klobouku rubem navrch. Ty potom vhadzují do hrobu jako symbolický „poslední pozdrav“. Při kremaci pokládá úlomek ke katafalku pouze řečník, (Vach a Kovařík, 1973; Dyk, 1946).

5.13 Zálomky

Mezi nonverbální komunikaci pouze mezi českými myslivci patří i takzvané zálomky. Jejich podstata spočívá v tom, že jim nezsvěcení nerozumí a mnohdy si jich ani nevšimnou, (Garaj a Šuba, 2008). Používají se, i když v dnešní době ne tak hojně jako v dobách minulých, na lovech společných i osamělých. Na rozdíl od úlomku může být zálomek nejen utrhnutá, ale i uříznutá, nebo jen nalomená větévka, která by měla být po splnění účelu odstraněna, (Kovařík, 1993).

Zálomků rozlišujeme několik druhů. Výstražný zálomek, též nazývaný výstražka se používá, chceme-li nějakým způsobem označit místo, na které si je třeba dát pozor. Dříve se jím označovaly například pasti na dravou zvěř, (Vach a Kovařík, 1973).

Hlavní zálomek má rovněž funkci, která signalizuje, že by si myslivec měl dát pozor a hledat další znamení. Větévka je v délce paže.

Směrový zálomek je větévka o polovinu delší než zálomek hlavní a stejně tak upravený. Jeho ulomená část je seříznutá do špičky tak, aby ukazovala směr, kterým by se sledující myslivec měl vydat za dohledávanou zvěří, (Hašek et al, 1966; Garaj a Šuba, 2008).

Nástřelový zálomek označuje nástřel. Je důležitý zejména v případě, že zvěř nezůstane v ohni a je jí následně potřeba dohledávat, (Vach a Kovařík, 1973).

Stopový zálomek Rovněž nazývaný slednice je větévka o velikosti dlaně. Pokládá se rubem nahoru před nástřelovým zálomkem. Slednice se zaostřenou zlomovou částí ukazuje směr odskoku zvěře (Kovařík, 1993; Dyk, 1946).

Stanovištní zálomek je zapichován kolmo do země na místě, kde stál střelec. U stanovištního zálomku se ponechávají koncové větévky, ale neoškrabává se z něj kůra, (Žalman, 1949).

Čekací zálomek, též čekalka, je používán, chceme-li dalšímu lovcovi dát najevo, že na nás má na daném místě čekat, (Žalman, 1949).

5.14 Myslivecká etika

Chce-li se někdo stát členem cechu mysliveckého v Čechách i v Polsku, k jeho povinnostem neodmyslitelně patří i dodržovat mysliveckou etiku. Své opodstatnění to má nejen v běžné lidské slušnosti, lásce k přírodě, ale i v bezpečnosti, protože myslivci běžně přicházejí do styku se zbraněmi.

Polski Związek Łowiecki uvádí v Regulamin polowań z roku 2013: *„Pierwszym zaszczytnym przywilejem i powinnością myśliwego jest osobisty udział w ochronie zwierzyny i zagospodarowaniu łowisk, rzetelne przestrzeganie norm prawa i etyki łowieckiej oraz pełne podporządkowanie się wymogom dyscypliny organizacyjnej.”*¹

V praxi to znamená, že by měl mít myslivec nejen patřičné znalosti, ale i úctu a lásku k přírodě, k ostatním myslivcům a celé společnosti. *„Předpokladem je plnit občanské povinnosti, zákonné předpisy o myslivosti a nařízení myslivecké organizace, znát způsob života zvěře, její chov, ochranu a lov a znát myslivecké zvyky a tradice,”* (Vach a Kovařík, 1973; Reiterer, 2001).

Samozřejmostí je tedy znalost zákona o myslivosti jeho vyhlášek, neustálé sebevzdělávání a získávání zkušeností, (Polski Związek Łowiecki, 2004). Myslivec by si měl být vědom toho, že má-li právo usmrtit zvěř, jeho povinností

¹ „Prvním čestným privilegiem a povinností myslivce je osobní účast na ochraně zvěře, obhospodařování honiteb, svědomité dodržování práva a myslivecké etiky a účastnění se disciplinovaně veškerého organizování.“

je zajistit aby netrpěla a to bez ohledu na trofej či jiný osobní zisk. Správný myslivec by měl o zvěř pečovat v souladu s jejím přirozeným způsobem života.

Kromě jiného se správný myslivec pozná právě tehdy, když lovit může, ale na základě vyššího principu neuloví (Garaj a Šuba, 2008).

Dále by měl myslivec dbát opatrnosti při zacházení se zbraní, aby neublížil sobě nebo jiným osobám.

Je zcela zapovězeno během lovu pít alkohol, střílet na neobeznanou zvěř nebo střílet na nemysliveckou vzdálenost, čímž se rozumí příliš velká vzdálenost nepřiměřená výkonu zbraně a střeleckým dovednostem (Polski Związek Łowiecki, 2013a). Je zřejmé, že především dodržování myslivecké etiky odlišuje myslivce od pouhého lovce, (Musulin et Dobschova, 1977).

Povinnosti a vlastnosti dobrého myslivce jsou shrnuty v mysliveckém desateru:

- I. Buď vždy, všude a za všech okolností myslivcem tak, jak zákon, předpisy a myslivecké zvyky káží a jak jsi v nich vychován a poučen byl!
- II. Ke zvěři se chovej šetrně, chovej ji, zušlecht'uj a chraň!
- III. Upravuj stavy zvěře. Dravou zbytečně nestřílej, neboť i ona v únosné míře užitečná jest!
- IV. Pamatuj, že příroda není střelnice. Střílej jen na to, co bezpečně rozeznáš!
- V. Proti újedníkům, bouchalům, pytlákům a jiným škůdcům nebuď shovívavý! Buď však opatrný!
- VI. Neber na lehkou váhu svou mysliveckou čest! Tu vždy a všude chraň a braň!
- VII. Mluv jen naší krásnou českou mluvou mysliveckou, neboť ona je nehynoucím odkazem našich mysliveckých předků!
- VIII. Zachovávej naše dobré české myslivecké zvyky a tradice! Je to nejen tvoje právo, ale i povinnost!
- IX. Psa svého miluj nade všechno! Jest ti nejlepším pomocníkem a věrným druhem!
- X. Vždy za všech okolností při výkonu práva myslivosti buď ti nadále náš patron sv. Hubert ochráncem!

5.15 Pasování na lovce

Každý myslivec si jistě pamatuje, za jakých okolností ulovil první kus každého druhu zvěře. Tato, doufejme, krásná vzpomínka je oslavena a posvěcena ostatními myslivci v Čechách i v Polsku během pasování na lovce, (Javůrek, 1961). Dříve se tato tradice dodržovala pouze v případě ulovení prvního kusu jelení zvěře. V současnosti se pasuje po každém prvním kusu trofejové zvěře. Myslivec tedy pasování na lovce může zažít vícekrát za život, (Hašek et al, 1966).

Tato tradice má v Polsku a v Čechách rozdílný průběh. Na rozdíl od českých myslivců pasování lovci v Polsku poklekají u hřbetu zvěře na levé koleno a drží zbraň v levé ruce, klobouk snímají a pokládají jej na zem k hlavě ulovené zvěře. Pravou ruku pokládají na vstřel, (BÖHM, 2008). Pasující lovci vyznačí na čele kříž barvou uloveného kusu nožem, rukou nebo závazákem. V případě dravé zvěře pouze symbolicky. Poté se jej plochou čepele dotkne pravého ramene. K tomu pronáší: *„Zgodnie s wielowiekową tradycją chrzczę Cię znakiem farby i Darz Bór Ci życzę.“*² Pasovaný na to odpovídá: *„Ku chwale polskiego łowiectwa!“*³ (Polski Związek Łowiecki, 2013b).

V Čechách obřad probíhá tak, že se lovec postaví k hlavě uloveného kusu a naproti němu stojí pasující. Ostatní stojí v půlkruhu okolo nich. Po ujištění, že jde skutečně lovcův první kus dané zvěře, lovec pokleká na pravé koleno s nenabitou puškou v pravé ruce opřenou pažbou o zem, levou ruku pokládá na hlavu nebo trofej zvěře. Všichni, kromě pasujícího a lovce smekají klobouk. Pasující se třikrát zlehka dotkne plochou čepele tesáku či závazáku levého ramene lovce, (Vach a Kovařík, 1973). Toto počínání doprovází za troubení „Lovu zdar!“ slavnostním proslovem, který u nás nemá přesné znění, (Garaj a Šuba, 2008).

Při osamělých lovech je možné pasování provést přímo u složeného kusu zvěře, nebo později na příhodnějším místě, například na myslivecké chatě. Na lovech

² V souladu se starodávnými tradicemi křtím Tě značkou barvy a přeji Ti Lovu zdar!

³ Pro slávu polské myslivosti!

společných pak probíhá na výřadu, (Kovařík, 1993). Pasování by měl provádět někdo, kdo již daný druh zvěře dříve ulovil a sám byl pasován na lovce. Pasujícím bývá zpravidla někdo z významných osobností myslivosti či lesní správy. Bývá to většinou předseda mysliveckého spolku, hospodář, nejstarší myslivec, nebo lovcův průvodce, (Kovařík, 1993).

5.16 Přijímání mezi myslivce

Je u nás i polských sousedů obdobou bývalého „přijetí v počet myslivců“, „vyzbranění“ či „ozbranění“. Dříve bylo přijímání mezi myslivce podmíněno tříletou výuční dobou. V dnešní době je nahrazena absolvováním kursu, stanovené doby praxe a složením zkoušky z myslivosti, (Vach a Kovařík, 1973). Ceremoniál přijímání by měl být slavnostního rázu a je prováděn hospodářem tak, že nováček pokleká na pravé koleno a je za doprovodu pasující formule třikrát symbolicky udeřen plochou obnaženého tesáku, (Kovařík, 1993).

V Polsku se přijímání mezi myslivce provádí obdobným způsobem jako pasování na lovce. Jeiným rozdílem je, že pasující pronáší: : „*Zgodnie z wielowiekowej tradycją pasuję Cię na rycerza św. Huberta, znakiem farby Cię znaczę. Bądź zawsze wierny kniei i dobrym obyczajom łowieckim, przestrzegaj prawa łowieckiego. Darz bór Ci życzę!*“⁴ Přijímaný odpovídá stejně jako v případě pasování na lovce, tedy: „*Ku chwale polskiego łowiectwa!*“

5.17 Myslivecké odívání

5.17.1 Oblečení při lovu

„*Zelená barva patří k lovu odedávna. Je výbornou krycí barvou v přírodě. Podobně i některé odstíny šedé nebo hnědé barvy. Takto oblečený lovec splývá s okolím a nebudí pozornost jak zvěře, tak nepovolanych osob,*“ (Vach a Kovařík, 1973). Tento odstavec z knihy Myslivecké zvyky a tradice vlastně mluví za vše.

⁴ V souladu se starodávnými tradicemi Tě pasuji na rytíře svatého Huberta a značím Tě barvou. Buď vždycky věrný lesu i mysliveckým tradicím a dodržuj myslivecký zákon. Přeji Ti lovu zdar!

Myslivci byli nejméně od 16. století oděni do barev, které se nejčastěji vyskytují v lese a okolní přírodě. Praktičnost zelených oděvů tedy spočívala a spočívá v „neviditelnosti“ a s tím souvisejícím úspěchem při lovu. Snažil-li se někdo v minulosti myslivce odíváním napodobit, hrozily mu dokonce i vysoké pokuty, (Kovařík, 1993). Ač jsou v myslivosti kýžené barvy splývající s přírodou, není povoleno používat vojenské motivy. Už jen podobnost s armádními oděvy je z hlediska etiky nepřijatelná, (Garaj a Šuba, 2008).

Různé střihy a různé funkce oblečení se mění se soudobou módou, s ročním obdobím a se situací, pro jakou jsou využívány. Dříve majitelé různých panství zaváděli pro své myslivce různé stejnokroje, ale mnohokrát projednávaný návrh, že by všichni myslivci měli nosit jednotný oděv, nikdy nebyl přijat, (Vach a Kovařík, 1973).

Při oblékání na společných lovech v obou zemích musíme dbát nejen na praktičnost, ale především na bezpečnost. Proto je kromě standardních přírodních barev přípustné doplnit svůj oděv o reflexní prvky, (Garaj a Šuba, 2008).

5.17.2 Oblečení na společenských mysliveckých akcích

Je nutné samozřejmě odlišit oděvy slavnostní a oděvy pracovní. Zatímco oblečení pracovní by mělo především být praktické, chránit před nepřízní počasí, hmyzem a v neposlední řadě být prodyšné, oblečení slavnostní má mít sváteční charakter a odpovídat povaze navštívené události. Speciální brašny, nebo oblečení s větším množstvím kapes se hodí třeba na střelecké soutěže či kynologické zkoušky, (Vach a Kovařík, 1973).

Oblečení na mysliveckých akcích by rovněž mělo být laděno do barev přírody. Na slavnostní akce se hodí doplnit je ještě o bílou košili, která může mít myslivecké motivy na manžetách nebo límečku, (Garaj a Šuba, 2008)

Zde je opět rozdíl mezi českou a polskou myslivostí. V Polsku jsou předepsané společenské uniformy tmavozelené barvy o odstínu „Pantone 5535M“. Jednořadové sako se čtyřmi knoflíky z parohů, které má na stupínkové klopně nášivky s vyznamenáními. Pod ním bílá košile, zelená kravata, maximálně se znakem PZŁ. Černý opasek a boty stejné barvy. Ženské uniformy se liší pouze

stříhem a samozřejmě místo kalhot mohou mít sukni pod kolena. Součástí polských mysliveckých uniforem jsou výložky opatřené hodností jednotlivce, (Polski Związek Łowiecki, 2013b).

Výšivky na výložkách mohou mít zlatou, stříbrnou či zelenou barvu.

Zlaté s vyšitou jedlovou ratolestí se šiškami a karmínovým okrajem náleží krajo­vým lovcům a předsedovi rady PZŁ.

Zlaté s jedlovou ratolestí, šiškami a s okrajem barevným podle hodnosti nosí vyšší členové PZŁ a vyšší představitelé krajů za PZŁ.

Zlatými s jedlovou ratolestí bez šišek se honosí členové komise a rady.

Stříbrně vyšivanou jedli se šiškami a barvou hodnosti na sebe oblékají myslivci ve vyšších funkcích na úrovni hrabství.

Stříbrná jedle bez šišek a s barvou hodnosti náleží členům rozličných komisí.

Poslední barvou je zeleně vyšitá ratolest, která, má-li šišky, náleží předsedům mysliveckých spolků a vyšším lovcům.

Zelená jedlová větévka bez šišek pak náleží všem ostatním myslivcům, (Polski Związek Łowiecki, 2013b).

Obrázek 2 Výložky vyšších úředníků

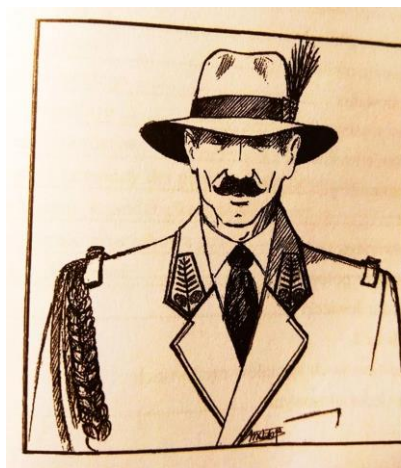

Obrázek 3 Výložky členů mysliveckého spolku

5.18 Myslivecký klobouk

Stejně jako se vyvíjely myslivecké oděvy, vyvíjela se i pokrývka hlavy. Ta je neodmyslitelnou součástí myslivce v Čechách i v Polsku už od pradávna. V raných dobách se pokrývka hlavy svým vzezřením nelišila od vojenské, (Vach a kol., 2010).

Myslivecká pokrývka hlavy by měla být zelené barvy bez výrazněji zabarvených pentlí a šňůr. Nejčastěji se užívají dva typy klobouků. Takzvaný „Pichler“ a „Švarcenberk“ na v teplejším období a v zimě „beranice“. Na levé straně klobouku jsou nošeny různé trofeje z ptactva, nebo štětka v toulci, (Vach a Kovařík, 1973). Polští myslivci mají, stejně jako u uniformy, dané rozměry a tvar klobouku, kterými jsou (Polski Związek Łowiecki, 2013a). Klobouk musí být plstěný ve stejné barvě jako uniforma. Šířka krempy je 6 cm na bocích a 7,5 cm na přední části. Na bocích je klobouk lehce zvlněný. Stuha okolo klobouku je třicentimetrová a na levé straně zdobí klobouk myslivecké odznaky nebo štětka, (Polski Związek Łowiecki, 2013b).

Obrázek 4 Myslivecký klobouk

5.19 Šperky a doplňky

Čeští i polští myslivci se pochopitelně rádi zdobí částmi svých úlovků, které jim slouží jako upomínka na úspěšný lov. Lovecké trofeje mohou při vhodné úpravě sloužit jako velmi vkusný doplněk mysliveckého oděvu. Ženy mohou v kombinaci s cennými kovy nosit například zakrnělé špičáky z čelisti jelení zvěře, které nazýváme kelce nebo osny, či německy „grandle“, v podobě náušnic, nebo jiných šperků.

Při polských mysliveckých událostech často bývají hostům darovány „panáky“ na alkohol, které jsou závěsné na krk. Jsou vyrobeny tak, aby nebylo možné je položit na stůl a bylo tedy nutné je ihned vypít. Někteří myslivci dokonce sami vyrábí tzv. „nalewki“, což jsou domácí likéry, které se do těchto panáků nalévají, (J. Korzekwa et Z. Korzekwa, 2016).

Z paroží, rohoviny a kostí se vyrábí myslivecká bola, brože, knoflíky a mnoho dalších ozdob. Běžně se setkáváme s kostěnými střenkami nožů a loveckých tesáků, (Vach a Kovařík, 1973).

5.20 Myslivecké pověry

Obě země mají svá pořekadla a pověry, které se někdy rozšířily i mezi nemyslivce. Vzhledem k faktu, že myslivci žili většinou o samotě u lesa, znali zvěř a les a mnohdy ovládali i léčitelská umění, vysloužili si u prostého obyvatelstva více či méně nadpřirozenou pověst. Nutno dodat, že myslivci si ve vlastním zájmu často tyto názory nevyvraceli, nebo je i sami přižívovali, protože jim usnadňovaly bránit les před pytláctvím, (Kovařík, 1993). Sami myslivci začali některým z pověr věřit. Například popřeje-li myslivci někdo před lovem: „Hodně štěstí!“ nebo potká-li cestou „starou bábu“, bude mít při lovu smůlu. Taktéž střelba na bílou vysokou zvěř může přivodit neštěstí, či dokonce smrt, (Hašek et al, 1966).

I různá kalendářní data mají své vlastní pranostiky a zažité průpovídky. Například: „Na Tři krále o jelení skok dále,“ nebo: „Na svatého Jiljí, jdou jeleni k říji.“ (Kovařík, 1993). Polští sokolníci říkají například: „*Jeden sokół, jedna żona. Dwa sokoly – nie ma żony,*“ což vlastně znamená, že má-li sokolník pouze jednoho dravce, žena s ním ještě vydrží, ale má-li jich více, většinou zůstane sám.

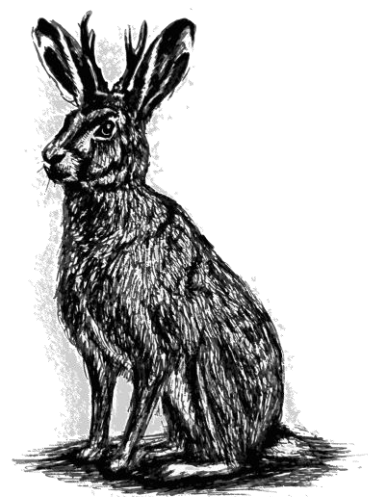
Podobných pořekadel nejen o sokolnicích mají v Polsku spoustu, (Sokołowski, 2012).

5.21 Myslivecká latina

Zejména na mysliveckých společenských akcích se myslivci uchylují k takzvané myslivecké latině. Jde o součást kultury, kdy lovci svá vyprávění přikrášlují a nadsazují, (Hašek et al, 1966). V Polsku nemají pro „latinu“ speciální název, nicméně jejich vyprávěnky nejsou o nic méně kreativní.

K latině patří například i vyprávěnky o pozorování bájných tvorů jako například vlkodlaků, jednorožců nebo zlatoroga, což by podle pověsti měl být bílý kamzík se zlatými růžky. Jedním z nejpodivnějších tvorů je takzvaný „pivoň“, nebo také „zajdalen“. Jde o zajíce s parůžky, jehož vzhled možná pramení z neznalosti přírody a zvěře, (Vach a Kovařík, 1973). Nutno podotknout, že pověsti o různých, pravděpodobně neexistujících tvorech, jsou rozšířeny po celém světě.

Myslivecké zveličování, které nemá být vychloubáním, ale má mít spíše zábavný a někdy i poučný charakter, lze shrnout i jedním z pořekadel: „Tři zajíci v leči a padesát v řeči,“ (Kovařík, 1993).

(Obrázek 5): Pivoň lesní

5.22 Prapory a zástavy

V české myslivosti se s tímto jevem nesetkáváme, kdežto v polské myslivosti je „sztandar“, tedy prapor či zástava, jedním z nejdůležitějších symbolů mysliveckého sdružení, polsky „*kolo łowieckie*“. Připomíná nejen spojení s duchovním, ale i lásku k přírodě a myslivost jako takovou, (Böhm, 2008; J. Korzekwa et Z. Korzekwa, 2016). Polski Związek Łowiecki má rovněž svou zástavu, která se vztýčuje například na sjezdech vysoce postavených osobností

polské myslivosti, pohřbech myslivců se zvláštními zásluhami o myslivost a dalších významných událostech, (Polski Związek Łowiecki, 2013a).

Obyčejně se jedná o pruh látky o velikosti cca 100x100cm, která je připevněna žerdí ke stožáru. Zelená podkladová tkanina o odstínech PANTONE 568C, 369C nebo 376C je doplněna prvky zlaté, červené či bílé barvy. Na zástavě „*kola*“ musí být uveden název a symbol spolku, který jej charakterizuje. Může jít například o regionální prvky nebo o jiné prvky vystihující právě daný spolek, (Żuchowski, 2013). Zástava by neměla obsahovat státní znak nebo další prvky, které spolku nejsou schváleny.

Žerďová část musí obsahovat úchyty pro upevnění a ostatní okraje musí mít lemování o délce 6-8 cm, (Polski Związek Łowiecki, 2013a).

Předávání zástavy mysliveckému spolku (*kołu lowieckemu*) je jednou z nejvýznamnějších událostí v Polsku. Předávání vlajky může být světského charakteru, ale nezřídka probíhá například v kostele, (Żuchowski, 2013). Ceremoniál předávání je velice slavnostní, při němž představený spolku pokleká na levé koleno a uchopí do pravé ruky cíp praporu a odřídá slib, se kterým jej přijímá. Následně prapor políbí a se slovy: „*Przekazuję pod Waszą straż i opiekę najcenniejszy symbol naszego koła. Strzeżcie go jak prawdziwego skarbu dla nas i potomnych,*⁵“ jej předává strážci praporu. Ten pokleká, políbí jej a přebírá se

(Obrázek 6): Zástava mysliveckého spolku ROGACZ

⁵ Svěřuji pod vaši ochranu a do vaší péče nejcenější symbol našeho spolku. Strážte ho jako skutečný poklad pro nás i naše potomky.

slovy: „*Przyrzekamy go strzec.*“⁶ Ostatní členové pak přicházejí a rovněž poklekají na pravé koleno a prapor políbí, (Böhm, 2008).

5.22.1 Strážce praporu

Být strážcem praporu je v Polsku veliká čest. Strážcem praporu, či jeho pomocníkem je zpravidla myslivec s velkými zásluhami a poctivě dodržující mysliveckou etiku. Strážce praporu musí být nejen silný morálně, ale i fyzicky, (Polski Związek Łowiecki, 2013b).

5.23 Myslivost v kultuře

Myslivost, vzhledem k tomu, že historicky vznikala z umění lovu, který byl neodmyslitelnou součástí boje o přežití našich předků, se odráží v mnoha pramenech i uměleckých dílech, (Rakušan a kol, 1979).

5.23.1 Myslivost v písemnictví

Autorů zabývajících se myslivostí, lovem a vším, co k ní patří, je nepřeborné množství a je zcela nemožné zde shrnout všechna díla, v nichž se myslivost vyskytuje. Z novodobějších děl popularizujících myslivost v písemné formě je vhodné uvést pravděpodobně první mysliveckou knihu vůbec, jejíž název zní velmi poeticky: *Ušlechtilá myslivost*. Jde o německy psané dílo od anonymního autora, (Kovařík, 1993).

Dalšími autory, v jejichž dílech v různém množství figuruje myslivost a lov, zahraničními i českými jsou mimo jiné Alois Jirásek, (Rakušan a kol, 1979), který se o lovu zmiňuje v některých svých *Starých pověstech českých* nebo v povídce *Záhořanský hon*.

⁶ Slibuji, že ho budu chránit.

5.23.2 Myslivost v hudbě a hudba v myslivosti

Myslivost a hudba jsou vzájemně provázány a doplňují se. Například troubení mění celou atmosféru společných i individuálních lovů a mnozí zahraniční lovci či jiní účastníci jsou ohromeni kouzlem a slavnostností českých mysliveckých událostí. Pro mnohé z nich je to životní zážitek. Troubení při lovech u nás bylo zavedeno na přelomu 17. a 18. století a od té doby se objevilo mnoho autorů, kteří se věnovali nejen přírodním motivům, jako doplňkům ve svých hudebních dílech, ale i samotné lovecké hudbě pro poslech. Z českých autorů lze uvést například Bedřicha Smetanu s jeho symfonickou básní „Z českých luhů a hájů“ nebo Leoše Janáčka s operou „Příhody lišky Bystroušky“. Ze zahraničních například Carla Maria Webera s operou „Čarostřelec“ či Josepha Haydna, který byl mimo jiné i vášnivým lovcem, (Kovařík, 1993; Vach a Kovařík, 1973).

5.23.3 Myslivost v umění

Potřeba zvěčnit všednosti každodenního života a předat o nich informace je u člověka běžná věc již od začátků jeho existence. Důkazem toho jsou například nástěnné jeskynní malby ve francouzském Lascaux, (Gaweł et al, 2003; Vach a Kovařík, 1973).

V pozdějších dobách se tematika myslivosti vtiskla nejen do uměleckých děl malířských, sochařských nebo řezbářských, ale i do mnoha dalších, (Hašek et al, 1966; Kovařík, 1993).

Z dob dávných nám zbyla kupříkladu postříbřená plaketka se sokolníkem na koni z devátého století našeho letopočtu z období Velké Moravy, dřevoryty Josta Ammana ze šestnáctého století, nebo překrásné nástěnné malby v pokojích zámku Bučovice ze šestnáctého století, (Kovařík, 1993). Z devátého století pochází polské lovecké nože, které jsou ukázkou kvalitní nožířské práce a patří mezi soudobou výbavu lovců. Z osmnáctého století můžeme obdivovat i další myslivecké artefakty, například prachovnice na střelný prach. Století následující přineslo medaile s loveckými motivy či s patrony myslivců, (Gaweł, 2003).

5.23.4 Památky na myslivost ve stavitelství

Bylo by tristní opomenout myslivost v architektuře a sochařství, jelikož honosná sídla panovníků v našich zemích byla často zdobena mysliveckými výjevy a trofejemi s méně či více vzdálených krajin. Svůj podpis zanechal v podobě svatohubertského reliéfu Matyáš Bernard Braun ve skalní stěně u zámku Kuks, (Vach a Kovařík, 1973). V Polsku lze nalézt podobné dílo, jehož název bychom mohli přeložit jako Jeskyně Svatého Huberta. Jedná se o pomník jelena s křížem mezi parohy, (Polski Związek Łowiecki, 2014).

Mezi pražské upomínky myslivosti patří sousoší s hubertovským jelenem na Karlově mostě v Praze z osmnáctého století od Ferdinanda Maxmiliána Brokoffa, (Vach a Kovařík, 1973).

Čechy se pyšní zámky, ve kterých jsou v současné době myslivecká muzea a některé z nich dříve platily za významná místa setkání myslivců. Patří k nim Ohrada u Hluboké nad Vltavou, (Polski Związek Łowiecki, 2014), Lednice na Moravě, Konopiště či Opočno, (Kovařík, 1993). V Polsku mají například Myslivecký palác v Kaletach- Zielonej z devatenáctého století, (Kościelniak-Marszał, 2014). Další památkou na myslivost je Muzeum lovectví a jezdeckví ve Varšavě, (Sokołowski, 2002).

5.23.5 Myslivost ve fotografii

V současné moderní době stojí za zmínku i myslivost ve fotografiích. Ze známých fotografů přírody a myslivosti lze vyjmenovat například Karla Hájka, J. V. Staňka či Slávu Štochla, (Rakušan a kol., 1979). Ze soudobých polských autorů stojí za zmínku Andrzej Wierzbieniec, (Gaweł et al, 2003).

5.24 Myslivecká mluva

Jedním z nejdůležitějších umů myslivce je znalost myslivecké mluvy. Ta slouží k dorozumívání na mysliveckých společenských událostech i mezi myslivci obecně, (Dyk, 1946). Ač myslivecká mluva pochází patrně již ze 16. století a prošla mnoha úpravami o něž se zasloužilo mnoho významných mysliveckých osobností, mezi něž patřil kupříkladu prof. Dr. Antonín Dyk nebo František Špatný, je stále jazykem živým a vyvíjejícím se, (Vach a Kovařík, 1973). Naše myslivecká mluva má svůj typický znak, jímž je bezpodmínečná láska a úcta k přírodě, kterou oplývá, (Kovařík, 1993). Schopnost dorozumívat se s ostatními myslivci mysliveckou mluvou je znakem nejen úcty k myslivosti samotné, ale i odborné vyspělosti, (Javůrek, 1961). V úctě k tomuto jazyku je nutno vyvarovat se při jeho používání vulgarismů, zkomolenin či nečeských pojmů, (Hašek et al, 1966). Polští myslivci si ve svém jazyce rovněž udrželi svou mysliveckou mluvu, kde stejně jako naši autoři popisují zvěř, její části a další pojmy týkající se myslivosti, (Polski Związek Łowiecki, 2013b). V některých pojmech se s polskými kolegy shodujeme nejen v podobě, ale i v původu slov.

Vzhledem k tomu, že součástí této práce je i česko polský slovník myslivecké mluvy, budou v následujících odstavcích uvedeny pouze vysvětlivky k slovům, která nemají v jednom jazyce ekvivalent nebo jsou jinak významná.

Poměrně zajímavé je, že polští myslivci nemají ekvivalent pro označení zvěře černé. Říkají jí prostě „*dzik*“, ačkoliv pro pohlaví a různé věkové kategorie již své názvy mají. Starý kňour samotář je „*odyniec*“, lončák, jehož název nám napovídá, že se jedinec narodil loni, je „*przelatek*“, což vlastně znamená, že má prase již jeden rok života za sebou. Jde o krásný příklad toho, jak lze jednu věc popsat dvěma způsoby a jak si v každé zemi myslivci vybrali jiný.

Ačkoliv v mnoha termínech bývají myslivci v Polsku mnohem kreativnější a konkrétnější, není tomu tak v případě lišek. Mají sice termíny pro uhlířku – „*murzyn*“ či „*węglarz*“, jakožto popelavě šedou lišku, ale zcela opomíjejí ryzku či zrzku, tedy obyčejně rezavou lišku.

Dalšími termíny, které v Polsku nemají svůj protiklad, jsou jazyk zvěře, tedy lizák a samičí pohlavní orgán u spárkaté, což je českou mysliveckou mluvou svírka.

Z hlasových projevů jde o hlasový projev srnce- bekání nebo skolení u lišky. Abychom však nebyli k polským kolegům nespravedliví i u nich se vyskytují pojmy, které Češi neznají a nemají pro ně svůj název. Patří mezi ně například „*Kaczkarz*“ a „*Lisiarz*“, což jsou názvy pro specifický druh lovce. První jmenovaný je myslivec, specializující se na lov kačen a druhý pak milovník lovu lišek.

V mnohých pojmech jsou polští myslivci mnohem konkrétnější. Výše zmiňované rozlišování různých názvů říjů však není jediným specifikem. Dalším příkladem budiž námi jednotně nazývaná plná samice, tedy samice čekající mladé. V Polsku mají laň, která je „*cielna*“, srnu se zaječkou, kterým se říká „*kotna*“, „*prośna*“ je bachyně a „*szczenna*“ liška či fena.

V České republice myslivci říkají běhy všem končetinám zvěře srstnaté. Polští kolegové myslivci rozlišují „*skoki*“ u zajíce a králíka, „*stawku*“ u lišky a jezevce, „*badyle*“ zvěře spárkaté a „*cewka*“ je běh srny.

Slova s podobným významem jsou v obou mluvách poměrně častá, byť samozřejmě ovlivněná mateřským jazykem, z něhož mluva v dané zemi vychází. Koruna, coby vrcholová část paroží jelena je polsky nazývána „*korona*“, což je takřka to samé. Obdobně na tom je krev zvěře, tedy barva. V Polsku nazývaná „*farba*“.

Shozený paroh parohaté zvěře v Čechách nazýváme shoz, což je samozřejmě od slova shodit. Poláci mají „*zrzut*“, pocházející ze slova „*zrzucic*“, což znamená shodit, pozbyt.

Nesmíme opomenout ani slovo myslivec, v Polsku „*myśliwy*“, vycházející v obou případech ze slov myslet, přemýšlet a také jeho ekvivalent v ženském rodě, tedy myslivkyně a „*myśliwa*“, jejichž počty se v poslední době v obou zemích zvyšují. Další ukázky pojmů a jejich protikladů v Polském jazyce jsou zaznamenány v česko-polském slovníku myslivecké mluvy v příloze 1.

6 Diskuse

Vzhledem ke spolupráci českých a polských myslivců je, zejména v současné době, důležité učit naše polské kolegy a stejnou měrou přijímat i jejich poznatky takovým způsobem, aby došlo k odstranění nešvarů a k vypilování a utvrzení správných postupů. Rakušan (1979) uvádí, že: „Dobré sousedské vztahy a spolupráce v myslivosti se musí stát trvalou politikou ve vztazích mezi státy v Evropě a na celém světě,“ s čímž nelze než souhlasit.

V současné době došlo v Polsku k prosazení nového zákona, nazývajícím se: USTAWA z dnia 15 czerwca 2018 r. O zmianie ustawy – Prawo łowieckie oraz niektórych innych ustaw, tedy zákon z 15. června – O změně Loveckého zákona a některých dalších zákonů. Ten radikálním způsobem omezuje nejen myslivce, ale také kynology a sokolníky. Je proto nutné utvrzovat vzájemnou spolupráci a kolegiální, neboť bez podpory našich odborníků by mohla polská myslivost poměrně rychle upadnout, nebo i zaniknout.

Součástí myslivosti by mělo být i vzdělávání mládeže, kterému však nová legislativa v Polsku poměrně činí přítrž, neboť zakazuje výchovu a vůbec celé podílení se mládeže do osmnácti let na myslivosti. Toto je v rozepři se všemi dosavadními postupy a i s osobní volbou rodičů vychovávat děti podle svého vlastního přesvědčení. Takto bohužel dojde k vymizení nejmladší generace polských myslivců.

Mnohokrát vzpomínaná bezpečnost při lovu bude v současné době v Polsku také negativně ovlivněna, jelikož v současnosti dochází k rušení sankcí za maření průběhu lovů, což dává téměř volnou ruku aktivistům, kteří protestují proti lovu a myslivosti. Zákon se vůbec nepozastavuje nad faktem, že ocitne-li se nepovolaná osoba například uprostřed leče, hrozí jí bezprostřední nebezpečí. Vzhledem k tomu, že jde často o osoby, které nemají o myslivosti žádné informace, nebo jsou jejich poznatky velice zkreslené, je pravděpodobné, že by tito lidé mohli být postřeleni. Další riziko spočívá i ve spojení této změny se změnou výše uvedenou. Bude-li doprovázet aktivisty i osoba mladší osmnácti let, je vlastně nutné lov ukončit, jelikož nesmí být provozován v přítomnosti nezletilé osoby, což lze považovat za dosti riskantní.

Další omezení jako periodické přezkušování myslivců každých pět let, kteréžto pravděpodobně zapříčiní úbytek nejstarší generace, která, byť oplývá mnohými zkušenostmi, nemusí být úspěšná právě při těchto prověřovacích testech.

Zákaz využívání živých zvířat k výcviku loveckých dravců a psů, který rovněž spadá do novely Loveckého zákona, radikálně pozmění polskou myslivost a znemožní myslivcům dělat jejich práci. Je velice nepravděpodobné, že sokolník či kynolog dokáže své zvíře vycvičit, aby pracovalo při živé zvěři, je-li celý výcvik uvykáno na něco jiného. I kdyby se mu to však povedlo, znamená to pro něj jistě spoustu práce navíc.

V této době je proto třeba nejen udržovat tradice v myslivosti české, ale podat pomocnou ruku i polským kolegům, kteří by novými nesmyslnými zákony mohli velice trpět. Vždyť jedině vzájemná spolupráce a důkazy o prospěšnosti myslivosti mohou přesvědčit polské zákonodárce o nesmyslnosti vydaných předpisů. Vzhledem k současné situaci kolem afrického moru prasat je nutné, aby byla důležitost myslivců vyzdvižena a ne naopak haněna. Kdo jiný by měl polským kolegům podat v takovéto době pomocnou ruku, když ne myslivci ze země, která má takřka stejné tradice, stejný způsob chápání myslivosti a lovu a stejnou úctu ke zvěři a přírodě.

Myslivosti zdar!

7 Závěr

Hlavním cílem této práce bylo porovnat tradice v České republice a v Polsku a shrnout jejich rozdíly. Vzhledem k podobnému vývoji jsou hlavní myšlenky a smysl tradic velice podobné. Poměrně významnou roli v ovlivnění tradičních přístupů má podle všeho především větší náboženské cítění v Polsku. Vzhledem k politickému vývoji v českých zemích v poválečném období, kdy náboženské cítění ustoupilo do pozadí lze pozorovat, že polští myslivci mají svoji činnost více spjatou s křesťanstvím a jeho přítomnost je cítit i při oslavě myslivosti. Nicméně by bylo nespravedlivé tvrdit, že čeští myslivci náboženské prvky opomíjejí, ba přímo zatracují. Například symbolika kříže v úlomcích je stále patrná a ani historické události ji neovlivnily. Pravdou je, že Svatohubertské mše se v Čechách těší stále větší oblibě a zejména jejich honosnost a atmosféra může širší veřejnosti poukázat na úctu myslivců k přírodě.

Zásadní rozdíl lze však spatřovat v prožívání myslivosti během některých významných křesťanských svátků. *Polowanie wigilijne* v Polsku je, na rozdíl od českého způsobu trávení Štědrého dne, spojeno s lovem. Česká republika je jednou z mála zemí, které mají Štědrý den jako státem uznaný svátek. V ostatních zemích je významný pouze Štědrý večer, který je předzvěstí narození Páně. Nicméně tak, jako u nás, je tento večer spjat s obdarováváním. Nejinak tomu je i v obdarovávání zvěře. Čeští i Polští myslivci obdarovávají v tento čas zvěř nejen senem, ale i další krmí „na přilepšenou“. Tato skutečnost je rozšířená i mezi laickou veřejností a někteří lidé chodí v tento den obdarovávat zvěř. Bohužel neznalost dietetických potřeb zvěře zapříčiňuje, že je možné v tento den nalézt v lese i potraviny pro zvěř zcela nevhodné, v horším případě pak zbytky z domácností.

Oba národy propagují především bezpečný a smysluplný lov, který má zabránit škodám způsobeným zvěří a na zvěři. V obou zemích je vyzdvižována láska a úcta nejen ke zvěři, ale i k ekosystému a krajíně a rovněž slušnost mezi lidmi a vzájemná úcta.

Být myslivcem tedy nepřináší jen právo lovem obhospodařovat zvěř, ale i povinnost starat se o ni a o její životní prostředí a dále sám sebe vzdělávat ve všech aspektech týkajících se péče o zvěř.

Zaměříme-li se na soudobý pohled na myslivecké patrony, je osobou v popředí jednoznačně svatý Hubert, jehož kult dominuje v obou zemích. V poslední době však do popředí vystupuje i bohyně Diana, jejíž rozšíření lze možná částečně připisovat i stále častější přítomnosti žen v myslivosti.

V případě společných i individuálních lovů se objevují některé rozdíly. S ohledem na aktuální pohled na myslivost lze pozorovat, že je kladen stále vyšší důraz na bezpečnost při společných lovech, což je velice pozitivní zpráva.

Organizace společných lovů se v České republice a v Polsku příliš neliší. Patrným rozdílem je poslední leč, bez které si jen málo českých myslivců dokáže představit společné lovy. Polští myslivci tuto část lovů nahrazují právě při lovech na Štědrý den nebo na Nový rok. Zde i oni hodnotí průběh mysliveckého roku, sdělují si vzájemně své lovecké zážitky a dělí se o zkušenosti. Součástí poslední leče je v České republice pasování na lovce a přijímání mezi myslivce. Tyto významné milníky v životě myslivce však polští kolegové neopomíjejí a jejich uskutečnění probíhá na výřadu. Ten je svým rozložením podobný českému, nicméně nemá tak pevné uspořádání a jeho podoby se liší především rozmístěním účastníků lovu. Rozliční autoři uvádějí různé varianty a je pouze na pořadateli, jaký způsob zvolí. Bohužel i v České republice výřad poměrně často mění své podoby. Je to možná zapříčiněno neznalostí, nebo hůře nedbalostí.

Zálomky, jakožto nonverbální způsob dorozumívání, v současné době poměrně ustupují moderním navigačním systémům, které jsou přesnější a mnohem dostupnější než v dobách minulých. Myslivost tak mírně ztrácí na své jedinečnosti a tajemnosti při dorozumívání. S ohledem na záchranu nejen zvěřiny, ale i loveckých psů, které lze pomocí GPS obojků poměrně přesně lokalizovat, jde možná o krok správným směrem. Přesto by zálomky jako způsob komunikace neměly být opomíjeny, byť jen jako upomínka na doby minulé, nebo jako pojistka v případě, že technika selže.

Přístup k myslivecké etice je v obou zemích identický. Myslivci obou národů dbají ve všech publikacích na zdůraznění její důležitosti a hlavní podstaty, to jest úcta ke zvěři a k sobě vzájemně, láska k přírodě a také pokora k ní. Právě dodržováním etiky by se myslivci měli odlišit od lovců a případně ukázat

kupříkladu zahraničním lovcům, v jejichž zemích se setkáváme s lovem, nikoliv však s myslivostí, jiný způsob přístupu ke zvěři. Dodržování myslivecké etiky je shrnuto v mysliveckém desateru a je jen na jednotlivci, zda chce být myslivcem, který se těší úctě ostatních, nebo pouhým lovcem bez morálky.

Jedním z nejvýraznějších rozdílů mezi polskou a českou myslivostí je oblečení. Zatímco poměrně volný způsob oblékání v Čechách dovoluje myslivcům rozličné střihy a odstíny uniforem, v Polsku má myslivecké oblečení svá strohá pravidla. Jednotné střihy a přesně dané odstíny neumožňují přílišnou kreativitu. Je už na každém, zda se spíše přiklání k rozmanitosti Čechů nebo jednotnosti Poláků. Oboje má jistě své klady i zápory.

Popularita praporů a standart je v Polsku mnohonásobně vyšší. V české myslivosti jsou prapory a znaky mysliveckých spolků spíše výjimkou, kdežto u polských kolegů je čest mít standartu či prapor. Jejich přebírání je významnou slavností v každém spolku a téměř výlučně probíhá za přítomnosti církve, což je další ukázka silnější orientace Poláků na víru.

Myslivecká mluva u myslivců v obou zemích se těší stejné oblibě a úctě. Spousta slov je postavena na podobných základech. Například český název pro srnce s pokrouceným parožím je „vývrtek“ a Poláci k němu mají krásný ekvivalent „*korkociąg*“, což v překladu znamená prostě vývrtek. Některé pojmy jako „háky“, což jsou špičáky bachyně, mají prakticky stejný ekvivalent: „*haki*“. Totéž platí třeba pro „korunu“ a „koronu“ u jeleního paroží. Jsou zde samozřejmě slova, která nemají v jednom či druhém jazyce myslivecký protipól. Mezi taková slova patří například polský výraz „*kaczkarz*“, kdy se jedná o myslivce specializovaného na lov kachen. Některé ze slov zase mají v překladu více různých podob. Patří mezi ně říjiště, které u nás náleží jak jelenovi, daňkovi tak i losům. V Polsku ale mají jeleni „*rykowisko*“, daňci „*bekowisko*“, siky „*gwizdowisko*“ a losi „*bukowisko*“. Oba národy si svoji mluvu mysliveckou právem hýčkají a je to tak správně, protože právě myslivecká mluva dokresluje veškerou atmosféru a dává myslivcům i určitou masku tajemna, kterou možná lehce odložili v minulých stoletích. Vždyť bez úderného „Lovu zdar!“ či „*Darz bór!*“ se neobejde žádný kontakt mezi myslivci. Pamatujme tedy na to a odpovídejme: „Zdar!“

8 Seznam literatury a použitých zdrojů

BESZTERDA, Piotr. *Na właściwym tropie*. Třetí vydání. Bysławek: Borium, 2017. 16 s.

BEZDĚK, František. *Hledání kořenů mysliveckých tradic*. Tišnov: SURSUM, 1999. 71 s. ISBN 80-85799-59-6

BŮHM, Tadeusz. *Ceremoniał łowiecki*. První vydání. Piła: Zachodni poradnik łowiecki, 2008. 26 s. ISBN 978-83-918343-3-6.

BUCHALCZYK, Tadeusz; CABOŃ-RACZYŃSKA, Krystyna; DROŹDŹ, Andrzej; DUDZIŃSKY, Wiesław; DZIĘCIOŁOWSKI, Ryszard; MATUSZEWSKI, Gustaw; FRUZIŃSKI, Bogusław; FRYDRYCH, Stanisław; GOSZCZYŃSKY, Jacek; GRACZYK, Ryszard; JASIEWICZ, Bohdan; JASTRZĘBSKI, Ludwik; KADULSKI, Sławomir; KRUPKA, Jerzy; KULCZYCKI, Antoni; MAJEWSKI, Przemysław; NEHRING, Halina; KEHL, Jerzy; OLECH, Bogumiła; PIEŁOWSKI, Zygmunt; PUCEK, Zdzisław; RAKUŠAN, Ctirad; SARNOWSKA, Wanda; SUMIŃSKI, Piotr; SZUKIEL, Eleonora; WŁODEK, Krzysztof; ŻUROWSKI, Wirgiliusz. *Łowiectwo*. První vydání. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, 1990. 528 s. ISBN 83-09-01139-3

DYK, Antonín. *Malá myslivost*. Čtvrté vydání. Brno: Novina, 1946. 212 s.

DZIĘCIOŁOWSKI, Ryszard. *Myślistwo jasną stroną życia*. Warszawa: PrintCARE sp. z o.o. sp. k., 2017. 128 s. ISBN 978- 83- 89223- 74- 6

GARAJ, Peter; ŠUBA, Imrich. *Poľovnícka etika - tradície, zvyky a obyčaje*. In *Miesto poľovníctva v spoločnosti, poľovnícka legislatíva, etika a kultúra : zborník referátov z medzinárodnej konferencie*. - Nitra: Slovenské centrum poľnohospodárskeho výskumu, 2008. 63-76 s. ISBN 978-80-88872-75-7.

GAWEŁ, Jarosław. Přel. K. Tomkiewicz. *Łowiectwo między kulturą a naturą - Hunting between culture and nature*. Warszawa: MULTICO, 2003. 224 s. ISBN 83-7073-387-5, ISBN 83-912699-1-4.

HAŠEK, Josef; PÍŠTĚK, Josef; NEČAS, Josef; MOTTL, Stanislav; VINTIKA, Karel; STEJSKAL, František; HENDRYCH, Vladimír; MIMRA, Vladimír; SCHNEEBERG, Alexandr. *Myslivost*. První vydání. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1966. 492 s.

JAVŮREK, Jaromír. *Myslivost*. Druhé, rozšířené vydání. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1961. 481 s.

JELÍNEK, Jan; ZICHÁNEK, Vladimír. *Biologie pro Gymnázia*. Jedenácté vydání. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2014. 579 s. ISBN 978-80-7182-338-4.

KORZEKWA, Justyna; KORZEKWA, Zdzisław. *Historia 60- ciu lat Koła Łowieckiego „Rogacz“ w Kleśniskach*. Kleśniska: Wydawnictwo Precjoza, 2016. 92 s. ISBN 978-83-65582-05-8.

KOŚCIELNIAK-MARSZAŁ, Miłosz. *Dzieje łowiectwa a ochrona przyrody w Polsce*. První vydání. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Oikos Sp. Z o.o., 2014. 152 s. ISBN 978-83-64843-03-7.

KOVAŘÍK, Jaromír. *Tradice v myslivosti*. První vydání. Praha: VEGA, 1993. 72 s. ISBN 80-900754-2-8.

KRZEMIENÍ, Marek Piotr. *Kieszonkowy słownikzek łowiecki*. Cianowice: Agencja Reklamowo-Wydawnicza „OSTOJA“, 2011. 46 s. ISBN 978-83-62218-24-0

MUSULIN, Janko; DOBSCHOVA, Friedrich. *Das große Buch der Jagd in Österreich*. První vydání. Wien- München- Zürich- Innsbruck: Verlag Fritz Molden, 1977. 271 s. ISBN 3-217- 00805-7.

PASŁAWSKI, Tadeusz. *Łowiectwo dla leśników i myśliwych*. Čtvrté upravené a doplněné vydání. Warszawa: Państwowe wydawnictwo rolnicze i leśne, 1965. 322 s.

POLSKI ZWIĄZEK ŁOWIECKI. *Kultura łowiecka*. Klub kolekcjonera i Kultury Łowieckiej PZŁ. Warszawa: Wiosna, 2014. 48 s. ISSN 1429- 2971.

POLSKI ZWIĄZEK ŁOWIECKI. *Prawo łowieckie*. Warszawa: Drukarnia Akcydensowa Karol Gąsior, 2004. 47 s. ISBN 83-89223-13-9.

- POLSKI ZWIĄZEK ŁOWIECKI. *Regulamin polowań*. Warszawa: Drukarnia Akcydensowa Karol Gąsior, 2013a. 64 s. ISBN 978-83-89223-65-4.
- POLSKI ZWIĄZEK ŁOWIECKI. *Zasady etyki i tradycji łowieckich*. Warszawa: Drukarnia Akcydensowa Karol Gąsior, 2013b. 64 s. ISBN 978-83-89223-83-8.
- RABŠTEJNEK, Otomar; PORUBA, Miroslav. *Budoucím myslivcům a ochráncům přírody*. První vydání. Praha: Albatros, 1982. 199 s.
- RAKUŠAN, Ctirad. *Základy myslivosti*. První vydání. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1979. 352 s.
- REITERER, M.E. *Ärgernis Jagd? Ursachen – Vorurteile – Fakten*. Graz: Stocker Verlag, 2001. 280 s. ISBN 3-7020-0908-6
- SOKOŁOWSKI, A. *Kalendarz myśliwego*. První vydání. Częstochowa: Garmond, 2012.
- USTAWA z dnia 13 października 1995 r. *Prawo łowieckie oraz zmian z dnia 15 czerwca 2018 obowiązujące od 23 sierpnia 2018 r.*
- VACH, Milan; KOVAŘÍK Jaromír. *Myslivecké zvyky a tradice*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1973. 149 s.
- VACH, Miloslav. *Vývoj myslivosti a lovectví v českých zemích*. Příbram: Silvestris, 2010. 552 s. ISBN 978-80-901775-6-7.
- VELEBNÁ, Bernadeta a Peter GARAJ. *História a súčasnosť poľovníckych zvyklostí, tradícií a obyčajov v poľovníctve. Poľovnícky manažment a ochrana zveri 2010: zborník referátov z XXIII. ročníka vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej na LF TU vo Zvolene 6.5.2010*. Zvolen: Technická univerzita vo Zvolene, 2010, , 207-220. ISBN 978-80-228-2154-4
- WITKOWSKA, Marta. *Polsko- angielski słownik języka myśliwskiego*. Warszawa: Łowiec Polski, 2010. 167 s. ISBN 978-83-89223-61-6.
- ŽUCHOWSKI, Tadeusz J. *Europejske tradicje łowieckie*. Warszawa: Łowiec polski Sp. z o. o., 2013. 348 s. ISBN 978- 83- 89223-70- 8
- ŽALMAN, Josef. *Základy myslivosti*. Páté vydání. Brno: Rovnost, 1949. 568 s.

9 Seznam příloh

Příloha 1: Česko-polský slovník myslivecké mluvy

Přílohy

Příloha 1: Česko-polský slovník myslivecké mluvy

MYSLIVECKÝ POJEM	VÝZNAM	POLSKÝ EKVIVALENT
<i>O zvěři</i>		
Zvěř černá	Prase divoké	<i>Nemá polský ekvivalent</i>
Zvěř červená	Parohatá a rohatá zvěř	Zwierzyna płowa
Zvěř dravá	Např. liška, kuna	Zwierzyna drapežna
Zvěř drobná	Např. bažant, zajíc, kachna	Zwierzyna drobna
Zvěř pernatá	Zvěř, která má peří	Zwierzyna pierzasta
Zvěř spárkatá	Zvěř se spárky (jelen, prase,...)	Zwierzyna racicowa
Zvěř velká	Např. jelen, divočák, muflon...	Zwierzyna gruba
Zvěř vodní	Vodní ptactvo	Ptactwo wodne
<i>Zvěř dle vzhledu</i>		
Bidlák	Los nebo daněk s paroží připomínajícím jeleního špičáka	Badylarz
Březovka	Liška se světlým zabarvením	Siwoduszka, ogniówka
Čtrnácterák	Jelen, který má sedm výsad na jedné lodyze	Czternastak
Desaterák	Jelen, který má pět výsad na jedné lodyze	Dziesiątak
Dvanácterák	Jelen, který má šest výsad na jedné lodyze	Dwunastak

Kapitální zvěř	V dobré kondici, s dobrou trofejí	Kapitalny
Knoflíkář	Srnec s malými parůžky, které jsou sotva viditelné	Guzikarz, myłkus
Korunový jelen, korunáč	Jelen s korunou nejméně na jednom parohu	Koronny, ukoronowany
Křížová liška	Liška, mající tmavý pruh na hřbětě, který se kříží s pruhem přes běhy	Krzyżak
Lopatač	Samec daňka či losa s parožím připomínajícím lopaty	Łopatacz
Mnich, holec	Samec parožnaté zvěře, který nenasadil paroží	Bezparostny, mnich
Osmerák	Jelen, který má čtyři výsady na jedné lodyze	Ósmak
Paroží nepravidelné	Paroží s jiným počtem výsad na lodyhách	Poroże nieregularne
Paroží pravidelné	Paroží se stejným počtem výsad na obou lodyhách	Poroże regularne
Parukář, parukáč	Srnec nebo jelen se zmutovaným parožím, které nemůže shazovat	Perukarz, perukowiec
Ryzka, zrzka	Liška zrzavého zbarvení	<i>Nemá polský ekvivalent</i>
Slabý kus	Kus, který je vhodné regulovat odstřelem	Cherlak
Šesterák	Jelen nebo srnec, který má tři výsady na jedné lodyze	Szośtak
šestnácterák	Jelen, který má osm výsad na jedné lodyze	Szestnastak
Špičák	Jelen, nebo srnec, který nemá výsady (Mladý kus)	Szpicak, szpiczak, śpiczak
		Szydłarz (starý jelen)

Uhlířka	Tmavě zbarvená liška	Murzyn, węglarz
		Źmijka (tmavá s kvítkem)
Vidlák	Jelen nebo srnec, který má paroží ve tvaru vidličky	Widłak
Vývrtkář	Srnec s pokrouceným parožím	Korkociąg
Zpátečník, zpátečnictví	Postupný úbytek parožní hmoty	Uwstecznienie
Zrůdník	Samec parohaté zvěře s abnormálně vyvinutým parožím	Jednotykowiec (má jen jeden paroh)
		Wielotykowiec (má více lodyh než dvě)
		Wsteczniak (má jinak znetvořené paroží)
<i>Zvěř podle pohlaví a věku</i>		
Bachyně, bachna	Dospělá samice prasete divokého	Locha, maciora
		Samura (stará samice)
Bachyňka	Mladá samice prasete divokého	Loszka
Beran	Dospělý samec muflona	Baran, tryk
Čiplenka	Mladá samice jelenovitých, která se ještě neúčastnila říje	<i>Nemá polský ekvivalent</i>
Daněla	Dospělá samice daňka	Łania
Danělka	Mladá samice daňka	Łańka
Jalová samice	Samice nemohoucí mít mladé	Jałowa
Jelen	Samec	Byk (též u daňka a losa)
Jelínek	Mladý jelen	Cielak, jelonek

Jezevčice	Samice jezevce lesního	Borsuczycza
Káče, káčátko	Mládě kachny obecné	Kaczę, kaczątko
Kňour	Samec prasete divokého	Ody nec (starý kňour, samotář)
Laň	Dospělá samice jelena	Łania
Laňka	Mladá samice jelena	Łańka
Lišče, liščátko, lišátko	Mládě lišky obecné	Lisię , niedolisek
Liška, kmotra, ferina, liščice, lišice	Samice lišky obecné	Lis
Liška, liščice, lišice, fena	Dospělá samice lišky obecné	Lisica, lizka, suka
Lončák	Loňské sele prasete divokého	Przela tek
Losice	Samice losa	Kłępa, łosza
Losíče	Mládě losa	Łoszak
Plná samice	Samice čekající mladá	Cielna (laň, daňela)
		Kotna (zaječka a srna)
		Prošna (bachyně)
		Szczenna (fena, liška)
Sekáč	Samec prasete divokého 3-4letý	Wicinek
Sele, markazín	Mládě prasete divokého	Pasiak, warchlak
Slípka	Samice bažanta	Kura
Sluče	Mládě sluky lesní	Piskle
Srna, srnka	Dospělá samice srnce obecného	Koza, suita
Srnec	Samec srny	Kozioł, rogacz, sar, sarniak, sarniec, sarnik

Srneček, srnče, srnečka	Mládě srnce obecného	Koziolatek, koźlak, koźlę
Vedoucí samice	Nejzkušenější samice vedoucí tlupu	Licówka, przodownica, prowadząca locha/łania
Vlčice	Dospělá samice vlka	Wadera
Vlk	samec vlka obecného	Basior
Vrh	Mládřata vrhnutá v jednom čase	Miot, pomiot, rzut
Zaječka, zaječice	Samice zajíce	Kocica, zajęczyca
<i>Anatomie zvěře</i>		
Bakadla	Žertovný název pro zrakový orgán zajíce	Trzeszcze, gały,patry
Barva	Krev zvěře	Farba, barwa, posoka
Běh	Končetiny zvěře	Rapeta (u černé zvěře)
		Skoki (u zajíce a králíka)
		Stawka (u lišky a jezevce)
		Badyle (u spárkaté zvěře)
		Cewka (u srny)
Běl, bílí	Tuk zvěře parohaté a rohaté	Łoj
Deka	Kůže zvěře	Skóra
Drob	Jedlé vnitřnosti zvěře	Narogi
Háky	Špičáky bachyně	Haki
Hejno	Skupina ptactva	Stado gęsi, kaczek
Hřeben	Štětiny na hřbetě divočáka	Chyb
Hříva	Prodloužená srst na krku jelena	Grzywa

Kelce, osny, grandle	Špičáky jelena a daňka	Grandle, haki
Kelka	Ocas zvěře parohaté a dutorohé	Kwiat
Klektáky	Špičáky v dolní čelisti kance	Szable
Koruna	Soustava nejméně tří vrcholkových výsad paroží jelena	Korona
Kus	Jedinec lovné zvěře	Sztuka
Kvítek	Bílé zakončení liščího ohonu	Kwiat
Letky	Dlouhá pera na křídlech pernaté zvěře	Lotka, loftka
Lizák	Jazyk zvěře	<i>Nemá polský ekvivalent</i>
Lodyha	Hlavní „větev“ parohu	Tyka, łodyga, konar
Lopaty	Daňcí a losí paroží	Łopaty (daněk)
		Rosochy (los)
Lýčí	Kůže vyživující vyvíjející se paroží	Scypuł, mech
Morda	Ústní ústrojí dravé zvěře a psa	Kufa (u psa)
Nadočník	Druhá výsada na parohu	Nadocznia, nadocznica
Oči	Zrakový orgán ptáků-dravců	Ślepia
Očník	První výsada parohu nejbliže k hlavě	Oczniak, ocznica
Oháňka	Ocas lišky	Kita (v polštině též u psíka mývalovitého)
Ostruha	Kostěnný výrůstek na stojících bažantů	Ostruha
Padlina	Mrtvé tělo zvěře	Padlina, padło, ścierwo

Páráky	Špičáky z horní čelisti kance	Fajki
Paroh, paroží	Kostěnný útvar na hlavě	Tyki, porože
Parůžky	Kostěnné útvary na hlavách srnců	Parostki
Pařáty	Nohy ptáka- dravce zakončené drápy	Szpony
Paspárky	Rohovinové výrůstky nad spárky	Raciczki, szpile
Pazoury	Zakončení prstů rohovinovým útvarem u dravé zvěře	Pazur
Perlení, perly	Drobné výrůstky na paroží	Perła
Pírko	Ocas černé zvěře a zajíce	Omyk, kosmyk, piórko (zajíc)
		Chwost (černá zvěř)
Plováky	Plovavé končetiny vodní pernaté zvěře a bobra	Wiosła
Poušky	Červený půlkruh nad okem bažanta a tetřeva	Korale, róža
Prk	Charakteristický říjný pach	Swąd, parkot, odór
Pučnice	Kostěnný výrůstek, z něhož vyrůstá paroží	Pień, guz
Rohy	Výrůstky rohovinového charakteru, rostou celý život, nejsou shazovány	Rogi
Růže	Rozšířený konec paroží nad pučnicí	Róža
Rýdovák	Dlouhá ocasní pera ptáků	Sterówki
Ryj	Rypák divočáka	Ryj, gwizd

Samotář	Jedinec, který nežije v tlupě	Pojedynek, samotnik
Sádlo	Tuk černé zvěře, zajíce a jezevce	Sadło
		Skrom (zajíc)
Sedlo	Výrazně barevně odlišený hřbet muflona	Siodło
Slecha	Sluchový orgán zvěře	Łyżky (jelení zvěř)
		Słuchy (zajíc)
Spárek	Rozdvojené kopyto vysoké a černé zvěře	Racica (vysoká zvěř)
		Rapcie (černá zvěř)
Stádo	Sociální uskupení zvěře spárkaté	Chmara
Štrapec	Prodloužená srst v oblasti pohlavních orgánů u jelení zvěře	Pędzel
Světla	Zrakový orgán zvěře a loveckých psů	Świece (spárkatá zvěř)
		Trzeszcze, gały, patry (zajíc)
		Zierniki (ptáci)
Svírák	Ústní ústrojí spárkaté zvěře	Pysk
Svírka	Pohlavní orgán samičí zvěře spárkaté	<i>Nemá polský ekvivalent</i>
Škodná	Zvěř škodící myslivosti	Szkodnik
Štětiny	Srst divočáka	Sczetina
Tatrě	Ocas tetřeva	Wachlarz
Tlapka	Končetina s drápy	Łapa

Tlupa	Stádo zvěře pohybující se pohromadě	Stádo
Toulce	Rohy muflona	Ślimy
Trháky	Chrup dravé zvěře	Zajady, kęsy
Veslo	Nohy plovavé zvěře	Wiosło
Větrník	Čichový orgán jelení zvěře	Wietrznik, chrapy
Vlna	Zaječí kožíšek	Kožuch, smuż
Vousy, knír	Chloupky na nose zajíce	Strzyże
Výhoz	Nejedlá část vnitřností	Patrochy
Vývrh	Vnitřnosti zvěře	Narogi, miękkie
Zástěrka	Prodloužená bílá až žlutá srst na svírce zvěře spárkaté	Lustro
Zbraně	Souhrnné označení páráků a klektáků	Oreż
Zejk	Špičaté zakončení zobáku některých dravců	Zęb
Zrcátko	Bílá výrazná srst na zádi srny	Kwiatek
Zvěřina	Maso divokých zvířat	Dziczyna
<i>Nemá český ekvivalent</i>	Krev medvěda	Jucha
<i>Hlasové projevy zvěře</i>		
Bekání, bákání	Hlasový projev srnce	<i>Nemá polský ekvivalent</i>
Broukání, Mrmlání, Ryčení, Troubení	Hlasové projevy jelena v říji	Ryk
Chrochtání	Hlasový projev černé zvěře	Rechtanie, rechot, gruchanie
Káchání	Hlasový projev kachny	Kwakanie

Kejhání	Hlasový projev husy	Gęganie
Křičení	Jeden z hlasových projev bažantího kohouta	Piać
Kvičení	Hlasový projev selat prasete divokého	Kwik
Pískání	Hlasový projev srny v říji či při strachu	Wab, pisk
Rochání	Hlasový projev daňka v říji	<i>Nemá polský ekvivalent</i>
Skolení	Hlasový projev lišky	<i>Nemá polský ekvivalent</i>
Tokání	Zvuky vydávané samci v období páření na přilákání samice	Tokować
Vřestění	Hlasový projev strachu/bolesti zajíce	Kniazienie
<i>Pobytové znaky</i>		
Brloh	Podzemní úkryt jezevce	Nora
Kaliště	Bahnité místo, kde se rádi válí divočáci	Babrzysko
Lože	Místo odpočinku zvěře	Legowisko, leże
Malovat, odírat se	Otírání jelenů a divočáků po koupeli v blátě, vznikají Malovánky	Malować
Nora	Podzemní úkryt zvěře	Nora
Ochozy	Cestičky vytvářené spárkatou zvěří	Przesmyk, szlak

Říjiště	Místo námluv a páření	Rykowisko (jelen)
		Bekowisko (daňek)
		Bukowisko (los)
		Gwizdowisko (sika)
Spády	Cestičky vytvářené šelmami	Przesmyk, szlak
Stríkanec	Výkal dravce	<i>Nemá polský ekvivalent</i>
Tokaniště	Místo námluv a páření pernaté zvěře	Tokowisko, sadowisko
Vsuk	Vstup do nory	Okno, rura
Vývržky	Nestrávené zbytky potravy dravců- ptáků	Wypluwka, zrzut
Zápory	Hluboké šlápěje vytištěné při zásahu zvěře	Tropy
<i>Chování zvěře</i>		
Bubnování	Obranný pohyb zajíce, bubnuje předními běhy	Bębnić
Barvit	Krvácení zvěře	Farbować
Buchtování	Rytí divočáků v zemi při hledání potravy	Buchtować
Hnízdění	Způsob života ptáků, zde vyvádějí mladé	Gniazdować
Honcování	Období páření zajíců	Parkoty
Hopkování	Skákavý pohyb zajíce	Kicać
Chrutí	Období páření prasete divokého a jezevce	Huczka, lochanie (černá zvěř)
Jistit	Zvěř obhlíží bezpečnost terénu	Przyczać się
Kaňkování	Období páření lišek	<i>Nemá polský ekvivalent</i>

Kladení	Narození mláďat spárkaté	Kocić się, rzucać
Metání	Narození mláďat černé zvěře	Prosić się (černá zvěř)
Navětření	Čichem zjistit přítomnost predátora	Zwietrzyć
Odskočení	Chování zvěře po zásahu	<i>Nemá polský ekvivalent</i>
Ohryz	Okusování kůry stromu	Spałować
Panáčkování	Charakteristický posed zajíce na zadních nohách	Słupek
Přebarvování	Výměna staré srsti za novou	Przefarbować się, linieć
Přepeřování	Výměna starého peří za nové	Pierzyć się
Rudl	Sociální uskupení černé zvěře	Wataha
Říje	Období páření zvěře	Ruja
Shazování paroží	Ztráta starého paroží aby mohlo být nahrazeno novým	Wyłysieć/ zrzucać poroże
Shoz	Shozený paroh	Zrzut
Větření	Čichem zjišťovat přítomnost predátora	Wietrzyć
Výměty	Výkaly divoké zvěře	Miot, pomiot, odchody
Zalehnout	Ukládání zvěře k odpočinku (i po postřelení)	Zalegać
Zatáhnout	Schovat se do úkrytu	Zaszyć się
Značení	Charakteristické projevy zvěře při zásahu	Znaczyć

Zrazení	Zvěř, která patří predátora a stihne šťastně uniknout	Oboronić się
Ždímat	Močení zvěře	Mokrzyć
Žír	Přírodní potrava zvěře	Żer
<i>Nemá český ekvivalent</i>	Útok zvěře na psa/ myslivce	Szarża
<i>O mysliveckých psech</i>		
Barvář	Pes, který dosleduje zvěř po barvě	Posokowiec, farbowiec
Dohledávka	Dohledávání zvěře drobné psem	Dochodzenie, gonić za farbą, tropienie
Dosled	Dosledování zvěře spárkaté psem	
Hlásič	Štěkotem oznamovat zvěř	Głosić, oznajmiać
Honič	Pes vhodný pro stopování zvěře	Ogar
Hrobař	Pes, který ulovenou zvěř zahrabává do země	Grabarz
Jezevčík	Pes nízkého vzrůstu využívaný v norách	Jamnik
Načínač	Pes, který pojídá nebo jinak poškozují ulovenou zvěř	Narzynacz
Norník	Pes používaný na norování	Norowiec
Nos	Čichový orgán psa	Trąba
Ohař	Všestranně využitelní psi	Wyżeł
Oštěnit se	Vrhnout štěňata (i u lišky)	Szczenić się

Pes	Šelma psovitá, k lovu užitečná	Pies
Prut	Ocas psa	Ogon
Přezka	Pohlavní ústrojí feny a lišky	<i>Nemá polský ekvivalent</i>
Psovod	Osoba vedoucí psa na společném lovu	Przewodnik
Smečka	Skupina loveckých psů	Psiarnia
Stavět	Kroužení a hlasité oznamování zvěře psem	Osaczyć, zgonić
Stopa/stopování	Sledování zvěře pomocí čichu či jiných smyslů	Trop/ślad
Vlečka	Zvěř tažená po zemi pro výcvik psa	Włóczka
Vypíchnout	Zvednout zvěř, nejprve vystavenou	Pojechać
Vystavování	Charakteristický postoj u označení zvěře psem	Stójkę stanąć, wystawić zwierzynę
<i>Myslivec, jeho dovednosti a vybavení</i>		
Adept	Myslivec v učení	Fryc
Bouchal, masař	Pohrdlivé názvy pro myslivce lovícího pouze kvůli masu	Ścierwiarz, mięsiarz
Čekaná	Způsob lovu zvěře, kdy myslivec čeká na čekaništi	Czaty, zasadzka, zasiadka
Dostřelná rána	Dostřelení poraněné zvěře	Strzal łaski
Klobouk	Pokrývka hlavy	Kapelusz
Komorová rána	Rána na srdce a další životně důležité orgány	Komorowy strzał

Lovecký dravec	Dravý pták využívaný k lovu	Ptactwo łowcze
Lovu zdar!	Myslivecký pokřik/přání k úspěšnému lovu	Darz bór!
Minutí	Sřela bez zásahu	Pudło
Myslivec	Osoba vykonávající právo myslivosti	Myśliwy
Myslivecká etika	Zásady o správném chování myslivce	Etyka łowiecka
Myslivecká latina	Často nadsazené vyprávěny myslivců	Łacina myśliwska
Myslivecká vzdálenost	Vzdálenost, na jakou je myslivec schopen dle svých zkušeností zasáhnout zvěř	Pole obstrzału/ ostrzału
Myslivkyně	Osoba ženského pohlaví vykonávající právo myslivosti	Myśliwa
Norování	Lov lišek a jezevců pomocí psa norníka	Norować
Poslední hryz	Větévka vkládaná do ústní dutiny ulovené zvěře	Ostatni kęs
Rozrušit	Naporcovat zvěřinu	Rozpłoszyć
Řevnice	Vábnička na jelena, někdy z volského rohu	Trąba
Sokolnictví	Umění lovu s loveckým dravcem	Sokolnictwo
Stahování	Odstraňování kůže zvěřiny po ulovení	Obielać, bielić, skórować, ściagać skórę
		Osmużać (u králíka a zajíce)
Tritónka	Vábnička na jelena z ulity mořského plže	Muszla

Trofej	Část zvěře, sloužící jako upomínka či ozdoba	Trofeum
Újedř, újediště	Návnada pro dravou zvěř (často mrtvé zvíře)	Nęcisno
Úlomek	Pocta zvěři po ulovení	Gałązka złomu
Vábit	Lákat zvěř pomocí zvuků či umělých vnaidel	Wabienie, przyzywać
Vyvrhování	Vyndávání vnitřností ze zvěře	Patroszyć
Zalícit	Přípravit zbraň ke střelbě, založit ji k rameni	Składać się, przymierzać się, złożyć się
Závazák	Lovecký nůž s ostrou špičkou	Kordelas
<i>Nemá český ekvivalent</i>	Myslivec, milovník lovu na kachny	Kaczkarz
<i>Nemá český ekvivalent</i>	Lovec lišek	Lisiarz
<i>Další termíny v myslivecké mluvě</i>		
Balabán	Návnada (umělá, živá) v podobě živočicha	Wabiec (živočich)
		Bałwanek (umělá napodobenina)
Kazatelna, posed	Lovecká pozorovatelna	Ambona
Krmelec	Zařízení pro příkrmování zvěře	Jasła
Leč	Oblast, kde probíhá společný lov zvěře	Miot, pędzenie
Obnova	Čerstvě napadaný sníh	Biała stopa/białe pole
Poslední hryz	Větévka dávaná zvěři do ústní dutiny po úspěšném lovu	Kęs ostatni

Pytlák	Člověk, který loví neprávem nebo bez myslivecké cti	Kłusownik
Slanisko, liz	Zařízení se solí pro zvěř	Solnisko, lizawka
Šoulák	Myslivecký chodník	<i>Nemá polský ekvivalent</i>
Střelecké stanoviště, štont	Čekací místo střelce (během společných lovů)	Stanowisko
Výlož	Vyrovnání zvěře na konci leče při společném lovu	Pokot, rozkład
Výřad	Vyrovnání zvěře na konci společného lovu, má vlastní pravidla a uspořádání	Pokot, rozkład
Zvěř	Volně žijící živočichové, které lze obhospodařovat lovem	Zwierz, zwierzyna